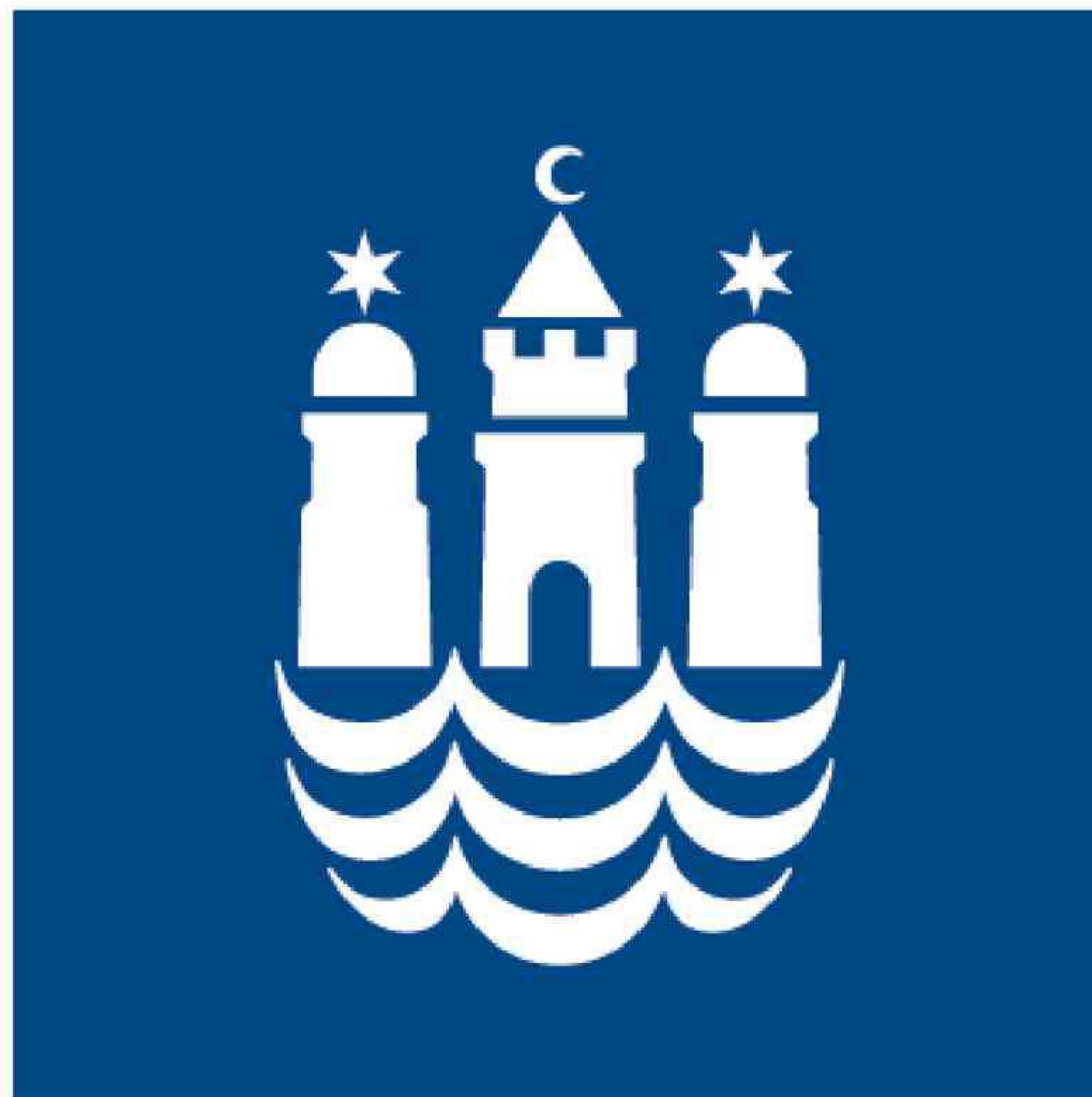

Københavns Stadsarkiv

Pensionisterindringer

1995

Erindring nr. 930

Forfatter: John P. Lund (født 1929)

Periode: 1920-1950

Omfang: 37 sider

John P. Lund : " Erindringer fra København 6/11 1929 - 9/4 1940.

Mit navn er John Peter Lund. Jeg er født den 6. 11. 1929 på Rigshospitalet i København som søn af skrædder Harald Peter Lund - født 15. 9. 1902 på Christianshavn - og viktualieekspeditrice Alma Katinka Hansen - født 15. 10. 1902 i Roholte, Fakse herred i Præstø amt. Jeg blev døbt i Eliaskirken på Vesterbros Torv den 26. 1. 1930 af sognepræst J. A. Fibiger. Jeg kan huske, at min far på et tidspunkt sagde, at jeg var døbt af en meget kendt præst. Jeg "slog ham op", og læser, at han var en kendt indremissionsk leder, en stor retorisk begavelse og en søgt og landskendt prædikant. Jeg kunne godt lide at vide, hvad denne troens hædersmand har sagt til mine forældre, da de kom og ville have døbt deres førstefødte, når det af deres papirer fremgik, at de var blevet borgerligt viet på Københavns Rådhus 3 uger før, jeg kom til verden. Det var altså "gået galt" for mine forældre, og efter datidens normer, var der ikke andet at gøre for den unge mand end at gifte sig med pigen. Hvorfor det skulle vare så længe, ved jeg ikke med sikkerhed, men jeg har mine anelser. Min farfar var politibetjent, og jeg ved, at min farmor ikke var begejstret for denne forbindelse. Hermed skabtes en fælles uvilje mellem min mor og min farmor, som kom til at vare hele livet. Set fra min farmors borgerlige piedestal var det noget af en "skam" der overgik hendes søn - stedsøn - når han således var nødt til at ægte en fattig husmandsdatter. Måske er jeg uretfærdig, måske skyldtes forsinkelsen, at det også på den tid var svært for unge at få noget sted at bo. Min første adresse blev Absalonsgade nr. 41 st. Af min fars soldaterbog fremgår det, at han den 31. 12. 1929 melder flytning fra hans forældres adresse i Brobergsgade 16. 2 til Absalonsgade, så om de har boet der, eller evt. hver for sig hos deres respektive familie i de næsten 2 måneder efter min fødsel, det ved jeg ikke, men nogen god start for det unge par, har det næppe været. Lejligheden i Absalonsgade var et mejeriudsalg, det vil sige, en lille butik men en kælder under, en lav trappe førte op til privaten, som bestod af et enkelt værelse med toilet på trappen, en ikke særlig luksuriøs start for det unge par. Jeg husker naturligvis intet fra de 2 år der, men især min mor har fortalt mig om det. Hun handlede med mælk i løs vægt, brød, som flere gange i løbet af dagen blev hentet hos en bager på Vesterbrogade, samt øl og vand, som hver gang skulle hentes i kælderen, alt imens hun jo også skulle passe mig. Det var en skidt forretning, men de havde dog tag over hovedet. Imens passede min far sit arbejde som skræddersvend. Han var udlært på Teknologisk Institut med sølvmedalje, gik 2 år på valsen i Tyskland og Frankrig sammen med to lærekammerater, og efter hjemkomsten arbejdede han næste 18 år som svend i nogle af byens fineste forretninger, indtil han i 1940 blev selvstændig og havde forretning i 30 år indtil sin død i 1970. Min far var en meget dygtig håndværker. Det erfarede jeg senere, efter at jeg i 1948 var blevet udlært hos min far. Jeg arbejdede nogle få år som svend rundt omkring i København. Her stødte jeg

adskillige gange på ældre svende, som sagde:" Nåh, du er Harald Lunds søn, så har du sandt for dyden noget at leve op til, dygtigere svend end din far findes der ikke mange af i København. Min far var "sortsvend" det vil sige, han syede forretningens bestillinger af smokings, kjolesæt, jaketter og mørke overfrakker med skind silke, eller persianerkraver. Skrædderfaget er et svært håndværk, ja jeg vil vove at kalde det for et kunsthåndværk, især det "sorte" arbejde, som krævede en dygtig mand. En enkelt ting mere om min far. Jeg skrev tidl., at han i 1921-23 gik på valsen. Det er ikke noget, han har fortalt meget om, men jeg vidste så meget, at han havde arbejdet i Paris og i Tour, hovedbyen i Loiredalen, og beliggende ved Loirefloden. Da min farmor døde meget gammel i 1975 - min far var død allerede i 1970- arvede jeg efter hende hendes "postkort" en umådelig masse kort samlet gennem næsten 50 år. Blandt disse kort var enkelte fra min far fra denne udlandsperiode, men kun ét havde en adresse og det var i Tour. I 1993 boede jeg sammen med min kone, vores yngste datter og hendes kæreste 14 dage i et lejet hus ca. 40 km n. for Tour - byen hed Pruneau Cassereau - Da vi en af dagene kom til Tour, opsøgte jeg turist-informationen og fik et kort over byen, fandt Rue d'E Det viste sig at være i udkanten af centrum. En meget lang lige gade - jeg kom til at tænke på Ryesgade - med næste ens 2. etages huse hele vejen, et tydeligt arbejderkvarter. Endelig stod vi ved nr. og kiggede op mod 2. sal - 70 år efter at min far havde boet og arbejdet her-sær fornemmelse. Nå tilbage til Absalonsgade eller rettere væk igen. Næste stop hed Bramslykkevej 16. 1, en lille vej men ens 2. sals huse på begge sider, gående fra Vigerslevvej, krydsende Ålholm Plads og ned til Valby Langgade. Ej heller herfra husker jeg noget som helst, udover at en lillesøster kom til 2 år efter mig. Hende kunne jeg ikke lide! I hvert fald har jeg hørt min mor fortælle, at jeg kastede et stort metalvækkeur i hovedet på hende, da hun lå i vuggen. Den 9. 11. 1933 flyttede vi igen, til Blankavej 37. 3 i Valby - jeg var netop fyldt 4 år og nu husker jeg. Blankavej løber parallel med Valby Langgade krydsende Beatevej og Horsekildevej. Der var tale om et stort socialt løft, Altan, centralvarme og varmt vand, det var ikke hverdagskost for arbejder-familier for 60 år siden. Fra nu af gik det kun fremad, hvad angår bolig-størrelse og komfort. Der var kommet en lillebror til, så der krævedes jo plads. Det er helt tydeligt, at mine forældre satte boligen for dem og deres 3 børn over alt andet. Det kunne nok også kun lade sig gøre, fordi min far arbejdede altid. Arbejdede han ikke over på sin arbejdsplads, arbejdede han hjemme. Jeg husker hvorledes vi små børn opholdt os med mor i køkkenet, hvor vi skulle være stille, for far havde en kunde til 1. eller 2. prøvning af et sæt tøj. Som noget af det første på Blankavej husker jeg, at den nyfødte lillebrors vugge var overdelen fra min fars store skræddersymaskine, når den vendte den runde lukkede del nedad var det den ideelle vugge. Vores genbo på Blankavej var lampefabrikken LYFA. På deres fabriksgrund legede vi unger fra gården, der var skure

med kasser med træuld og meget mere, en herlig legeplads for os børn. Jeg husker ellers ikke meget fra den korte tid på Blankavej, men vor naboer husker jeg, idet de blev mine forældres venner for resten af livet, ligesom vi og deres børn blev venner gennem mange år. Familien hed Knud og Alfa Nørding, og børnene Åse og Erik. Vi børn var jævnaldrende og legede godt sammen både der og senere. Vi boede 2½ år på Blankavej, det samme gjorde familien Nørding. Vi blev i Valby, nærmere bestemt Vigerslev Alle nr. 78, 2. sal tv. Nørdings flyttede til Hareskovvej lige midt i Utterslev Mose. Jeg husker mange herlige dage, hvor vi børn legede i den herlige natur. Knud Nørding var ingeniør, ansat hos Ginge på Frederiksberg i afdelingen, hvor de producerede de kendte barberblade. I sin kælder på Hareskovvej eksperimenterede den opfindsomme unge ingeniør med mange ting. Jeg husker det som uhyre spændende at komme derned og høre ham forklare og vise, hvad han arbejdede med. På et tidspunkt i min barndom tog han springet og begyndte for sig selv med at fremstille barberblade, først i kælderen senere en mindre fabrik, som jeg ikke husker hvor lå. Det må have været en hård start i kamp mod de store mærkevarer, men det gik og efter få år havde han banket sit navn fast, eller rettere produktets navn, SKRÆP hed det, med et godt olddansk navn. Det andet han gik i gang med var sakse -i starten skræddersakse i samarbejde med min far-som havde startet egen forretning i 1940. De havde talt om, at de sakse, der fandtes, dels havde dårligt greb, dels dårligt skær. Jeg husker de mange sakse, far og hans svende havde til afprøvning. Der var helt tale om forbedringer, og en mangeårig produktion kom i gang. Desværre døde Knud Nørding kun godt 50 år gammel ramt af kræft, på et tidspunkt hvor der efter mange års slid var udsigt til succes. Hans kone Alfa førte i mange år firmaet videre med godt held. Deres eneste søn Erik blev også ingeniør, startede på et tidligt tidspunkt en pibe-fabrikation, det blev en god forretning, den eksisteret stadig drevet af Erik under det blandt pibekendere så kendte navn : "NØRDING PIBER" Nu tilbage til Vigerslev Alle. I følge min fars soldaterbog, skulle vi været flyttet ind den 25. 5. 1936, men det kan nu ikke passe, for den 1. 4. var jeg begyndt i 1. klasse på Vigerslev Alle skole, og det foregik fra den bolig, hvor jeg godt nok husker, at vi lå i flytterod, så det har sikkert været i marts måned, travlheden har nok været årsag til at far var kommet bagefter med flyttemeddelelsen. Det var en stor 3½ værelses lejlighed, dog ikke med moderne bekvemmeligheder, men med god plads til far, mor og 3 børn. Vor karré var en 5 eller 6 store firkantede karréer med front mod Vigerslev Alle, hvor de alle naturligvis stadig ligger, i det ydre som dengang, men i det indre sikkert moderniseret. Der var 2 opgange ud mod Vigerslev Alle -hvor vi boede- og 2 modsat mod Lyshøj Alle, og så 4 opgange ud til Peder Hjortsvej og Bredalsvej. I gården skraldebøtter i de 4 hjørner, stor tørre-pladser og midt i en lille legeplads for de mange børn, for det var familier med mange børn, det stort set beboede komplekset. Det var dog kun de mindste

børn, som under deres mødres opsyn legede i gården, det skyldtes først og fremmest de store mængder af tøj, der hang til tørre i gården og umuliggjorde boldspil og voldsomme lege som skjul og tagfat. Alt sidstnævnte foregik udenfor ejendommen og jeg mindes det aldrig som noget problem. På Lyshøj Alle var der en meget bred grusbelagt rabat på en 8-10 meter med ensrettet vej på begge sider. Rabatten var kantet med lave rønnebærtræer og den mest ideelle fodboldbane i miniformat man overhovedet kunne tænke sig. Her var altid kampe, hvor Arsenal var det fornemste hold og dystede med såvel danske som udenlandske storklubber. Jeg mener vi var 4 eller 5 på hvert hold - jeg kaldte mig "Zamora" efter den berømte spanske målmand, og jeg var rigtig god under de vanskelige forhold. Gruset gav skrammer på knæ og albuer og stor beundring fra mine medspilleres side, min mor var knap så begejstret, idet det jo gik ud over sko og tøj, ja undertiden idømte hun mig karantæne, når jeg kom hjem med ridser på de nye sko, efter at ha fået at vide, at jeg ikke måtte spille-ja jeg må indrømme, at der så også kunne falde et par lussinger af i farten, det var min mor helt god til. Det med skrammerne har jeg en særlig historie om. En gang min farmor var der, spurgte hun forfærdet, hvor dog alle de skrammer på knæ og skinneben kom fra. Jeg svarede, som sandt var, at de kom fra fodbolden, men at det var meget svært at få 24 på hvert ben. Forbavselsen var stor og munterheden ikke mindre, da jeg fortalte, at med 24 sår på hvert ben ville man få et par fodboldstøvler gratis i læderhandelen i Toftegårds Alle. Historiens bagmænd var et par store drenge fra gården - succes må man sige. Noget andet er, at spillet på de ujævne overflade med en udtjent tennisbold skabte brillante teknikere, med en senere fornem boldbehandling. Vores gade frembragte 'en landsholdsspiller Per Henriksen fra Frem og adskillige divisionsspillere, bl. a. Pers to brødre. Men også mange gode spillere i mindre klubber, blandt andet mig selv, men derom senere. En anden ting jeg husker omkring vore fodboldbane var, at den var fortrinlig som glidebane om vinteren. I hele banen længde havde vi en glidebane, der sagde spar to til, hvad jeg ellers har set af glidebaner. I forbindelse med vor fodboldbane vil jeg omtale endnu en leg, vi kaldte det at spille "Land". Når jeg fortæller om den, er det ikke alene fordi, det var en meget populær beskæftigelse for os, men også fordi jeg aldrig ser den leget mere. Det eneste rekvisit er en dolk, med hvilken man i gruset tegner et firkant omtrent som et stuegulv. Derefter trækkes en linie i gruset diagonalt fra et hjørne til det modsatte hjørne, og man har to lige store trekantede "lande". Vinderen af lodtrækningen stiller sig i sit land og kaster kniven ned modstanderen land på en måde så bladets forlængelse tegner en streg fra ens egen grænse og til ydergrænsen - hermed deles modstanderens land i to stykker, hvoraf man tager det største, så er det hans tur. Slaget bølger frem og tilbage indtil en af spillernes land er så lille, at selv ikke en balletdanser på tå vil kunne stå i det, og slaget er tabt. Vi kunne spille det i timevis, nogle var virkelig skrappe med

kniven og der var altid nye spillere til at udfordre sejrherren. Jeg vil nævne to andre populære lege, som ej heller leges meget blandt nutidens børn. Det første var "Terrer". Til dette meget gamle spil - jeg har læst et sted, at det spilledes i oldtidens Grækenland - skal bruges 5 små sten i terningstørrelse, glatte og med en handy facon. Medens den ene sten kastes op luften skal de andre fire i forskellige kombinationer samles op fra jorden. Klarer man det, skal det modsatte gøres, altså med alle fem sten i hånden kastes den ene i luften, og de andre fire lægges i de samme kombinationer som før. Der var mange forskellige øvelser, jeg husker ikke dem alle mere, når man kiksede var man ude og måtte begynde forfra, når det igen var ens tur. Der krævedes en plan og glat overflade, og jeg mindes, at min yndlingsplads var terrazzogulvet i vores opgang, men også skolegårdens asfalt var fin. Det var en meget yndet leg. Jeg husker, at der i skolen blandt de ældre elever fandtes de rene kunstnere i denne sport. Den anden leg jeg vil nævne var spil med uniformsknapper. Det gik for sig på vores elskede grusbane. Vi tegnede to ca. 5 m. lige streger i gruset. En startlinie, som man skulle være bag, og linie man skulle komme så nær som muligt i sine kast med knapperne. Reglerne var enkle. Første mand kastede sin knap, så den næste osv. indtil alle deltagere havde kastet sin første knap. Nu målte man, hvem der "lå" underforstået nærmest stregen. Nu måtte man tage stilling til, om man ville fortsætte, det vil sige investere endnu en knap, eller man ville opgive, vinderen tog så de knapper, der var i spillet. Øvelse gør jo som bekendt mester, så vi var ret skrappe, og der måtte ofte ret indgående målinger til, ja og tit måtte man ha'fat i en neutral opmand. Endelig skal jeg lige nævne, at vi spillede "kugler" i mange forskellige lege. Det kunne være til streg, som med uniformsknapperne eller til en nedgravet kop, hvor 1. mand i koppen tog alt, hvad der lå på jorden. Og så videre. jeg mindes de 4 år -fra mit 6. til mit 10. - som en lykkelig tid. Efter skoletid legede vi enten som her fortalt, eller vi strejfede omkring i hele bydelen Valby. Et af de fortrukne steder var Søndermarken, som bød drenge og piger de herligste muligheder for udfoldelse. Om sommeren var det "skjul", som jeg sikkert ikke behøver at beskrive, "Tagfat" og "Røvere og soldater" i mange former ofte med mange deltagere. Undertiden var det blodig alvor, kamp mod andre "gårde" eller andre skoler. Så vankede der skrammer og blodet flød. Våbnene var som oftest kæppe, de var jo lige ved hånden, men ofte var det rigtige sværd og sabler fremstillet i sløjdtimerne, der blev brugt i drabelige kampe. Eller vi spillede fodbold på den kæmpestore grusfodboldbane, som lå i Søndermarken og som var Valby Skole på Rughavevejs boldbane. Jeg husker, hvor stolte, vi var, når vi havde banket et andet sammenskrabet hold fra bydelen. Eller vi legede de samme ting i "Mosen" ved "Nordisk Film" eller på skrænterne - Banegraven - ved Valby Station. Dengang gik S-toget kun til Valby, ikke til selve den store men, til et trinbræt på den anden side af broen på Toftegårds Allé. Ja helt til Damhussøen kom vi, og til arealerne

på Roskildevej, hvor de store gartnerier lå, sådan ca. der, hvor alderdomsstiftelsen "Valbyholm" i dag ligger. Jeg kan huske, at den ny Valby Station blev bygget i de år, bl. a. måtte man fjerne en stor bondegård, som lå i vejen. Det var i lange tider vores foretrukne legeplads - når arbejderne var gået hjem - her var kæmpestore huller og jordbunker, gravkøer m. m. et herligt sted at lege. Jeg kan også huske, at vi børn - og vel også mange voksne - stod opmarcheret ved Valby Station for at se særtoget med Kong Christian og Dronning Alexandrine samt alle ministre og embedsmænd, der skulle til Stor-strømsbroens indvielse. Det var i 1937, og begivenheden gjorde et stort indtryk på mig, ikke så meget på grund af det blomstersmykkede tog, som susede forbi på få sekunder, nej mere tanken om det imponerende ingeniørværk, som jeg havde fulgt i avisen eller ved at spørge mine forældre. Jeg blev noget skuffet, da min fader måtte benægte, at min onkel Henry var en af de ledende ved dette imponerende byggeri. Han havde været med fra starten, og jeg havde flere gange pralet af hans indsats, men min onkel var altså jord-og betonarbejder og en rar mand, så jeg ville gerne gøre hans indsats stor. Jeg husker også, at min far og jeg stod på broen over banegraven for at se en ny rute med "Lyntog" blive indviet. Jeg syntes de var enormt flotte, kunne alle navnene udenad : Sønderjyden, Kronjyden, og hvad de nu hed allesammen. I kladdebøger havde jeg tegninger og avisudklip i massevis af tidens berømte broer, skibe, færges, huse osv. ja så galt af Østerbro Svømmehal, som var nogle få år gammel, jeg havde været der én gang og syntes aldrig at ha' set noget så flot. Jeg var en meget videbegærlig dreng, men i den forbindelse var det min farfar der stod for, hvilket jeg senere skal vende tilbage til. Jeg har før skrevet, at min barndom her var lykkelig, og det står jeg ved. Den anden del af min barndom kom til at falde i forbindelse med "besættelsen" og en anden bopæl nemlig i Mølle Alle, men derom senere. Jeg vil fortælle lidt om min familie, og om den måde vi levede på i de 4 år. Min far arbejdede i de år hos en af byens kendteste skræddermestre, Anton Christensen på St. Thomas Plads. Det var et firma med mange fine kunder - især skuespillere og musikere - de var berømte, men dårlige betalere, det har jeg hørt min far sige mange gange. Der var nok at lave foren dygtig mand, så min far var aldrig arbejdsløs - som så mange andre i disse hårde tider i 30'erne. Tværtimod arbejdede han ofte over. Jeg blev da til min store fryd, sendt ind til ham med en aftenmadpakke. Jeg var vel kun 8-9 år, men det kunne jeg sagtens, over gennem Valby Station til Tingstedet, hvor jeg tog linie 6 eller 15, som begge gik ind gennem Vesterbrogade til Værnedamsvej, hvor jeg stod af. Jeg var på en "Omstigning" som kostede 25 øre og gjaldt 5 kvarter. Så fik jeg lov at være sammen med min far en lille times tid. Det var spændende at gå rundt i det fashionable firma, tænde lys og se alle de spændende ting i forretning og værksted. Jeg husker det som lidt uhyggeligt at gå rundt i mørke i den store forretning, mens min far sad på bordet under lampen og syede. Min far sled og slæbte hele

min barndom for at skaffe kone og børn gode levevilkår. Lejligheden i Vigerslev Alle var på 4 ikke for store værelser med kakkelovn eller rettere kamin, et stort skrummel, som min mor var meget stolt af, og den blev pudset, så den skin-nede som" katteskind i måneskin ". Vi havde to stuer ud til Vigerslev Alle, og to soveværelser ud til gården. Vi havde pæne møbler, en del af dem eksisterer den dag i dag næsten 60 år senere. Når min far syede hjemme, sad han på spisebordet, som var solidt, det så lidt komisk ud, men sådan var det. Når han skulle presse med det store elektriske jern, måtte det gøres på køkkenbordet med et stofunderlag. Jeg vred ofte pressestykket op for min far, men havde ikke kræfter nok, så de sidste dråber måtte han selv vride. Hjemmet holdt min mor rent og pænt, hun vaskede og strøg og rullede; undertøj og lommetørklæder blev også strøget, det er der vist ikke mange, der gør i dag, jo mig forresten, den behagelighed vil jeg ikke undvære. Mine forældre var begge velklædte og soignerede og det samme gjaldt også deres børn. Min mor var, som tidligere omtalt hjemmegående. I hele min barndom husker jeg kun få og kortvarige job, så det var hende, der i det daglige sørgede for, at vi var nyvaskede og hele og pæne i tøjet. Hendes opsyn med os 3 børn var en kommandosergent værdig, her slap ingen sorte negle eller halse igennem, og den mindste rift i garderoben blev straks repareret. Sådan ca. én gang om ugen var der etagevask for hele styrken. Det foregik i køkkenet i den store zinkbalje. Der blev skrubbet og skuret så grundigt, at vi alle antog en lyserød farve. Håret blev vasket, selvom vi skreg, at det sved i øjnene, hvad det vitterlig gjorde, men det tog mor ingen hensyn til. Også ørerne blev grundigt gået igennem. Det var især slemt for mig, der altid har haft små krøllede ører - det rene bruskebarok-men her hjalp ingen kære mor, med snippen af vaskekludden blev hver en krog omhyggeligt rensset. Ej heller tandbørstning eller godnatvask kunne man slippe for, næh, vi måtte pænt ind i stuen og godkendes af mor. Jeg kan ikke mindes, at vi i min barndom nogensinde fik købetøj, i hvert fald ikke før vi nærmede os konfirmationsalderen. Alt var hjemmesyet, idet også min mor var skrap ved symaskinen. Når jeg ser i de gamle familiealbums, illustreres det tydeligt. Først lille John i matrostøj med korte bukser, så lange bukser, skjorte og matroskrave, så plusfour med skjorte, slips og pullover, og endelig i mit 2. dagstøj, dagen efter min konfirmation i elegant skræddersyet habit, med pibe og masser af vand i håret. Jeg finder også et billede taget på min 1. skoledag, jeg har en flot 2 raddet overfrakke og strikhue ned over ørerne - jeg kommer til at grine højlydt -Fodtøjet var det værre med, det skulle jo købes, og med 3 børn, der voksede hurtigt, var der tale om en betragtelig udgift. Det kunne også mærkes på min mors opførsel. Hun overvågede nøje, at vi skiftede sko, når vi kom fra skole, fra de pæne - og altid velpudsede skolesko, til de mere alderstegne og ramponerede legesko eller gummisko. Alligevel er det hændt, at jeg mødte op med skrammer på de pæne sko. Det kunne gøre min mor meget vred, og endte afslutningen med

indrømmelse fra den anklagedes side, at jeg måske nok havde spillet lidt fodbold i skolegården eller på vej hjem, ja så faldt dommen omgående, et par raske lussinger og et : "det må vi snakke med far om i aften". Dengang brugte man for det meste lædersåler og ditto hæle, og da overlæderet holdt længere end underlæderet, måtte skoene en gang imellemforsåles, hvilket vil sige at de slidte såler og hæle blev revet af og erstattet af nye, en operation der krævede en fagmands kunnen. Det var alt-så skomagerens job. Vores boede i kælderen til naboopgangen, hed Jønsson og var svensker. Mærkeligt for øvrigt så mange skomagere der dengang var af svensk æt, på samme måde som mange skræddere var af jødisk herkomst. Men Jønsson har aldrig tjent én krone på vor familie, idet min mor forsålede hele familiens læderfodtøj. Hvor hun har lært det, det ved jeg ikke, og det skal i parentes siges, at hendes skomagerarbejde var flot, det kan jeg huske, at min farfar sagde, men måske var det af bitter nødvendighed. Hun købte læderet og de andre fornødenheder hos læderhandleren i Toftegårds Alle. jeg har mange gange i min barndom siddet i køkkenet, når min mor forsålede sko. Lugten af læder og lim kommer til mig ved erindringen. Den gamle skrammede jernlæst, som min mor brugte, står i dag på mit værksted, jeg har aldrig brugt den, men jeg klapper den tit kærligt, når jeg går forbi. Da jeg tidligere fortalte om, hvordan vi legede udendørs, glemte jeg, at vi naturligvis en gang imellem legede inde, f. ex. på grund af vejret. Her legede jeg mest med mine mindre søskende, en sjælden gang med min travle far, men aldrig, så vidt jeg husker, var min mor involveret i vore lege. Når jeg tænker på vores sociale status og fattigdommen i det hele taget, var det utroligt, hvad vi havde af legetøj. Min søster havde et stort 2. etages dukkehus med alt, hvad det hørte til af møbler, dukker, køkkengrej, service og hvad ved jeg, sågar lamper med lys fra batterier. Vi drenge havde en bondegård med alle former for husdyr, vogne og redskaber. Vi havde en fæstning med vindebro, og vi havde mange - soldater, både de lette gipssoldater, men flest rigtige tinsoldater. Vi havde også et par kanoner. Vi havde også adskillige cowboys og indianere lavet af gibs og farvestrålende udført. Altsammen samlet til fødselsdage og til jul, ikke som gaver fra mine forældre - vi fik som regel hjemmesyede bløde pakker - men som gaver fra min farfar og farmor, samt min søsters gudforældre - fars kusine - et barnløst middelalderligt ægtepar, som hele deres liv igennem elskede min søster højt og gjorde meget for hende. Min farfar og farmor var også barnløse, da det lyder mærkeligt, må jeg lige kort gøre rede for min fars aner. Min farfar stammede fra en gårdmandsslægt på Nordfalster, han var født i 1877 og havde gået 7 år i den stråtækte skole i Virket by, hvor de må ha haft en dygtig lærer, for magen til håndskrift som farfars har jeg sjældent set, han var tjenestekarl på landet, indtil han i 1897 kom til København for at aftjene sin værnepligt ved Livgarden. Jeg kan af hans soldaterpapirer se, at han var genindkaldt flere gange senest i 1900, så mon ikke han har været

underbefalingsmand. Den 1/5 år 1900 blev han fast-ansat ved Københavns Politi efter en kort prøvetid. Dengang var der ingen politiskole, ja end ingen uddannelse overhovedet, man søgte blot nogle store fyre - med en ren straffeattest - og gerne folk fra Livgarden, har min farfar senere fortalt. Farfar var 196 høj og vejede hele sit liv mellem 100 og 120 kg., så han har sikkert været lige efter bogen". Han blev gift i 1901 med min farmor Amalie Nielsen, som var født i 1871 som datter af smeden i Kollerød Jørgen Nielsen. De fik 2 børn. Min far født 1902, og min faster født i 1904. Min farmor døde i 1909 efter flere års sygdom sandsynligvis tuberkulose. Hun lå næsten 2 år på Sundby Hospital. Jeg har flere postkort fra hendes søskende adresseret Sundby Hospitaltelt nr. 2A. Belægningen har altså på den tid været så stor, at en del af patienterne lå i telte ! I denne lange periode havde min farfar naturligvis brug for en husbestyrerinde. Hans skiftende arbejdstid og de 2 små børn, gjorde det nødvendigt. Den sidste af slagsen blev min stedfarmor Kathrine Olsen født i Holbæk i 1890 som datter af karetmager N. Olsen. Han var ansat ved Statsbanerne, men hele familien flyttede snart efter til København. De blev gift i 1913, men fik aldrig børn sammen, og her er det, at vi 3 børn kommer ind i billedet. De støttede mine forældre meget, det ved jeg med sikkerhed, og en biting er det før omtalte legetøj, som vi uden dem aldrig havde fået. Jeg kan se min lillebror og min far ligge på maven i denne ende af stuen og mig selv i den anden ende. Vi havde opbygget veritable militære stillinger bag hvilke vi gemte vore soldater. Der var vogne, huse, udkikstårne, skove og hvad ved jeg, alt udført i pap og malet med vandfarver eller oliestifter. Vi fik der hele til at stå oprejst ved hjælp af en stump liste og en tegnestift. Vi havde så en sølvkugle, som vi trillede efter vore respektive stillinger. Blev en stilling ramt, sprang den bogstaveligt i luften . Problemet var blot at regne ud, hvor fjenden havde gemt sine styrker. En anden leg hvor min bror og jeg fik megen tid til at gå, var at lege med vore kugler. Vi havde hver en kuglepose, som min mor havde syet. Der gemte sig vor rørlige formue i de forskelligfarvede kugler. Sommetider var posen svulmende, somme tiden var der lavvande, det afhang af ens held og dygtighed. En omvendt skotøjsæske med ex. 4 huller v. gulvet, hvor der stod 10, 20, 50 og 100. Så trillede man efter tur, den der fik flest point, var vinderen. Det legetøj jeg mindes med størst glæde var byggesættet MECCANO. Min far kom hjem med det en dag i en stor papkasse. Det var godt brugt, for jeg husker, at malingen mange steder var slidt næsten af. Meccano består af en masse metalstænger af forskellig længde, forsynet med en række huller, 1½ cm. mellem hvert hul. Til systemet hørte hjul, møtrikker, skruer og flere specialting. En laset instruktionsbog med arbejdstegninger var grundlaget for jernbanevogne, lastbiler, vindmøller, kraner og broer, som jeg byggede med stor iver byggede gennem flere år. Det var jo et såkaldt pædagogisk legetøj, det fik dog ingen afsmitning på mig - tværtimod - tekniker blev jeg aldrig. Det blev i stedet det tekniskes modsætning, det

boglige der tidligt greb mig og siden har fulgt mig livet igennem til min store, store glæde. Det vil jeg fortælle mere om i forbindelse med omtalen af min skolegang. Først vil jeg dog fortælle lidt om, hvad en almindelig arbejderfamilie med flere børn levede af der midt i 30'erne. Jeg kan ikke huske, at jeg har smagt hverken kaffe eller the før sent på krigen, i nærheden af min konfirmation i 1944, kan jeg tænke mig. Det var malet Cikorie, som sammen med en "Richs" eller en "Danmark" blev til den af de voksne så hadede erstatningskaffe. "Det er Richs der driks, men det er Danmark, der du'r. Sådan sagde man dengang, men mon ikke produkterne har været lige gode, eller måske lige dårlige. Min kone fortæller, at det især var på Lolland-Falster, at man dyrkede cikorie. Det skulle være årsagen til, at man i dag ser så mange af de smukke blå planter på grøftekanter og i enge i netop det om-råde. Hun, der er husmandsdatter fra Midtsjælland, fortæller, at hendes mor lavede erstatningskaffe ved at riste bygkerner på panden og derefter male dem i kødhakke-maskinen. Vi 3 børn spiste hele vor barndom igennem havregrød og atter havregrød som morgenmad. Stor portion med lidt sukker - ej for meget sagde min mor, der er ikke godt for tænderne - og et glas mælk til. Mælken hældte jeg altid over den brændende varme grød. Det kunne min mor ikke lide, det var en tarvelig måde at spise på, sagde hun, men hun fandt sig da i det i det lange løb. I vor store familie blev der selvfølgelig spist megen rugbrød, og en gang imellem når min mor havde samlet gammel brød nok, fik vi øllebrød med klumper i. Jeg kunne ikke få noget bedre, og det gælder den dag i dag. Havde vi aftenen før fået vandgrød, stod den næste morgen på "Dykænder", hvilket var 2. dags vandgrød, der stiv og kold blev skåret i terninger og serveret i varm mælk og drysset med sukker en ikke særlig populær ret. Den sidste morgenret jeg kan huske var varm mælk med rugbrødsterninger, der var ristet på panden i margarine og sukker - pragtfuld ret. Hvad angår min barndoms frokoster er det lidt forvirrende. Jeg kom i skole i 1936 og gik ud lige efter årsskiftet 1944/45, og i al den tid spiste jeg skiftevis min mors madpakker eller deltog i den offentlige skolebespisning. Sagen var, at min mor ikke ville ha', at hendes børn skulle bespises af det offentlige. Nok var det småt hos os, men klare os selv det så min far og mor en ære i, og de arbejdede hårdt for det. På den anden side plagede jeg om at få lov til at spise på skolen, mærkeligt, for maden tålte jo ikke sammenligning med min viktualiemors klemmer. Jeg tror, det var for afvekslingens skyld. Langt de fleste af børnene spiste på skolen, og jeg brød mig ikke om at sidde tilbage i klassen sammen med et par andre, så hellere tage maden på skolen, som den var. Og når det kom til stykket, var den såmænd ikke så værst. 3 eller 4 stykker groft rugbrød med margarine, leverpostej med to tynde bjælker rødbede, pølse og/eller ost og altid et stykke med revet æble og gulerod. Dertil et krus mælk. Det foregik i et meget stort kælderlokale under skolens administrationsbygning, hvor vi sad klassevis på bænke ved lange borde, mens de hvidkittede maddamer delte

maden ud og samtidig bedyrede os at spise ordentligt og være stille. Det gjorde vi, vi var simpelthen drøn sultne. Det var for øvrigt bare med at blive færdige og komme op i køen til "extramadder". Det var frokostens højdepunkt - som regel en tyk humpel rugbrød - en hest værdig - med fedt og salt - den smager godt den dag i dag. Det kunne også være en margarinemad med syltetøj, det gik an, men ikke for tit, det var humplen med fedt og salt, der var vores favorit, og når maddamen havde noget af det almindelige smørrebrød til overs og ville afsætte det først, så protesterede vi : "Hit med vores fedtemad". Det var altså ikke fordi min mors madder var så meget anderledes, omend det ville være en fornærmelse at sammenligne hendes hjemmelavede leverpostej med skolens, og på hendes mad var der altid en stor skive rødbede. Rødbeden var uden tvivl min barndoms grøntsag, ikke alene til frokost men også på middagsbordet stod der altid et glas rødbeder. Den var en billig grøntsag - ligesom nu - men vi fik den og mange andre frugter og grøntsager hjemme fra min mormor og morfars husmandssted på Sydsjælland. Jeg har mange gange været med min mor på Valby Station for at hente en stor papkasse fra mormor indeholdende årstidens frugter og grøntsager. Jeg styrede min mors cykel, medens hun balancerede med den store kasse på bagagebæreren. Det startede om forsommeren med rabarber og bær, senere kom der ærter og gulerødder og om efteråret hvidkål, porrer og en masse æbler. Alle kasserne fra "landet" udløste heftig aktivitet fra min mors side. Der blev henkogt, syltet og lavet grød og saft. Uden al tvivl en økonomisk håndsrækning, men også en sund afveksling i den måske nok lidt vitaminfattige daglige kost. Det der med vitaminerne huskede min mor os på ved den daglige skefuld levertran - ingen fra min generation vil nogensinde glemme den kvalmende oplevelse, som min mor dog mildnede ved at komme lidt saft i den forhadte medicin. Ud over det mere veltillavede adskilte min mors smørrebrød sig ikke synderligt fra skolens, men hun havde dog ind imellem nogle lækkerbiskner som f. ex. fiskefrikadeller med remoulade, det var bare toppen og et resultat af, at vi aftenen før havde fået denne af os børn elskede ret : "Fiskefrikadeller med tomatsose". "Kun én til hver" sagde min mor, "der skal også være til pålæg i morgen". En ting, jeg aldrig ser mere, men som jeg holdt meget af, var æblemadder. To skiver æble med lidt sukker på en margarinemad stod tit på madsedlen og smagte som sagt ganske herligt. Hvad aftensmaden angik adskilte den sig fra nutiden ved at vi altid fik 2 retter, enten for/eller efterret i forbindelse med hovedretten. Man plejer at sige, at det var fordi, der sjældent var meget kød eller fisk til hver, at man lagde bunden med ex. en solid forret. Jeg ved det ikke, jeg ved derimod, at vi altid fik rigeligt at spise, og at jeg aldrig har rejst mig fra middagsbordet i mit barndomshjem uden at være mæt. Vel, der var kødløse dage, hvor den kun stod på grød og brasede kartofler, men det var nu sjældent. Men jeg husker et par tilfælde, hvor min mor nærmest undskyldte at det var kødløs dag. Årsagen var at min far, som arbejdede

over, senere på aftenen skulle have ex. en kotelet". I må forstå, " sagde min mor, " at i denne uge har jeg ikke ret mange penge, og det er jo far, der skal tjene pengene til os alle, så vi må først sørge for ham".

Forretterne var som regel grød, især om vinteren. Vandgrød med og uden æbler med sukker og en klat smør og dertil en kop mælk. Risengrød med kanelsukker og sødt hvidtøl - hvilket betød, at der var kommet et par skefulde extra sukker i øllet - Fløjlgrød og Mannagrød med smørhul, kanelsukker og saft.

Til al den grødspisning drak jeg ikke mælken eller safte vandet til, jeg dyppede inden hver skefuld grød skeen i koppen, det var min mor bestemt ikke glad for, det var mangel på bordskik, som hun sagde, og hvad bordskik var, det skal jeg snart berette. Andre forretter var øllebrød, æblesuppe og bedst af alt varm kærnemælksuppe med et skefuld syltetøj i, men også en ret som man sjældent ser i dag, nemlig varm pærevælling, måske min livret blandt forretterne. Efterretterne var også mangfoldige. Om sommeren var det grød, rabarber, æble og stikkelsbærgrød med mælk over. Om vinteren var det sødsuppe, rabarbersuppe og varm mælk med knuste kryddere og sikkert flere ting, som jeg ikke kan huske i øjeblikket.

Hovedretterne var god dansk husmandskost præget af årstiden, og hvad der på det tidspunkt var billigt, og ikke mindst af min mors dygtighed som kok. Jeg vil næsten sige, at de var, som de er i mit hjem i dag over 50 år senere, men det er naturligvis ikke rigtigt, for også her har det moderne franske og italienske køkken kommet til. Men man kan sige, at stort set alle de ting, vi spiste dengang, dem spiser vi også i dag, dog således at vi i dag får mere kød, fisk og fjerkræ, dengang mere grød, brød, kål og kartofler. Kål siger jeg, ja det var der meget af i den daglige kost dengang. Om vinteren fik vi flere gange "Kludesuppe", hvilket var suppe kogt på griseben tilsat hakket hvidkål, der kogte med den sidste time. Sådan et par tallerkener kunne nok mætte selv den mest sultne mund. Bagefter gnavede og suttede vi kogebebenene for at fravriste dem hver en kødstump, og vi spiste groft rugbrød til sammen med sennep og rødbeder. Kåldolmere hed en anden kær ret. Der tager man hele hvidkålsblade koger i lidt saltet vand til de er møre, tager dem op og tørrer dem af. Nu tager man en klat fars - som til en frikadelle - og pakker den stramt og pænt ind i et par kålblade med uldsnor. Nu steges dolmerne på panden i margarine til farsen er gennemstegt, vi spiste kartofler til og holdt alle meget af det. Men også stuvet hvidkål til stegt flæsk eller frikadeller stod tit på menuen. Det store nummer om vinteren var, når min moder lavede "Gule Ærter". En kæmpe portion blev der lavet, for der skulle være til 3

dage, plus at første dag var farmor og farfar der og spiste med. Det var et stort arbejde, idet ærterne skulle blødes op i flere dage, før de kunne koges ud. Selve suppen blev kogt på ben, haler og tæer sammen med gulerødder, selleri og porrer. Sluttelig et stort bundt timian, som fik den lifligste duft til at brede sig over det hele hus, ja den hele opgang.

Fisk var ikke noget, der tit stod på programmet dengang. Jeg mindes stort set kun stegt sild med persillesovs og de tidligere omtalte fiskefrikadeller med tomatsovs. Silden var måske datidens billigste fødeemne. Vi fik den som regel fra den omvandrende sildemand. Han havde en trækvogn på to hjul, hvor ladet var en kasse, som var fyldt med sild. Han stillede sig op ud for ejendommen og råbte så det gjaldede : "Sild er godt. ., 3 pund 25 øre" eller noget i den retning. Der var masser af mad til hele familien plus at min mor tog en sild fra til min fars frokost næste dag. Den blev lagt i eddike med løg og var en skattet ting af min far.

Somme tider var silden ekstraordinær billig, så købte min mor stort ind og saltede sild ned til om vinteren. Mine forældre holdt nemlig meget af spegesild til søndagsfrokosten, og min mor og jeg havde en ting, som kun vi spiste, spegesild og løgsovs, som er en almindelig hvid sovs med masser af kogte bløde løg i. Dertil "Bidesild" og kartofler. "Hvad fik I om søndagen"? spørger min kone". Egentlig søndagsmad tror jeg ikke, vi havde noget, der hed, men en gang imellem fik vi fin mad og det var enten flæskesteg eller stegt kylling. Nu griner min kone højt, det fik vi også, siger hun, og der er vist ikke tvivl om, at flæskesteg med sprød svær, og stegt kylling, begge dele med brun sovs og agurkesalat er noget af det nærmeste, vi kan komme en fællesnævner, hvad angår dansker-nes nationalret både dengang og nu.

Desserter var ikke noget, der dominerede vort middagsbord dengang. Jeg mindes kun to ting, æblekage med flødeskum og citronfromage. Sidstnævnte er stort set det eneste, jeg spiser i dag og kun til min fødselsdag, jeg har aldrig været til den søde tand.

Jeg vil fortælle lidt om julen, som afgjort var den periode af året jeg glædede mig mest til. Mor bestemte hos os, at juleforberedelserne først startede 1. december - en dato jeg selv har holdt i forhold til mine elever, men måske knap i forhold til mine egne børn - Jeg husker aftener, hvor vi fik lov at være længere oppe, så klippede og klistrede vi hjerter og kræmmerhuse og flettede metervis af guirlander, samt byggede landskaber op af sammenkrammede aviser med vat over. Det blev til den fineste landsby med nisser på slæde, kirke med lys i osv. Andre aftener bagte vi småkager, det vil sige, det gjorde min mor, mens vi

børn slikkede gryder og skeer for den pragtfuldt smagende dej, senere når første plade var taget ud af ovnen, vankede der en enkelt smagsprøve, inden vi skulle i seng. Der var "brune kager", vaniljekranse, finsk brød, pebbernødder og jeg ved ikke hvad. En af de store oplevelser var, når farmor tog mig med til byen til juleudstilling. Vi tog s-toget til Hovedbanegården og vandrede så langsomt op over Rådhuspladsen ned gennem Strøget mod Kongens Nytorv. Strøget var pyntet med gran og lys, og alle vinduer havde juleudstilling. Men bedst af alt var dog Magasins og Illums store mekaniske udstillinger. Det var for barneøjne fantastisk, at det kunne lade sig gøre. En eventyrverden af nisser, som hamrede og bankede, kørte i kaner, ja der var vel intet, de ikke gjorde, det var nisseby i arbejde. Men også inde var der flot pyntet og julenissen, som sikkert var en arbejdsløs, der tjente lidt extra, spurgte, om man havde været artig hele året, jeg svarede ja, men var senere noget i tvivl, om der skulle blive nogen gaver til mig. På hjemvejen standsede vi på Rådhuspladsen, det var nu sent på eftermiddagen og i skumringen stod det for mig kæmpe-mæssige træ med sine hundreder af lys som selve åbenbaringen. Farmor gav mig en mønt, som jeg smed i glaskisten til de fattige, som jeg syntes også skulle ha'en god jul. Vi plagede min far om dog at købe et juletræ, inden de blev udsolgt, det ville jo være en katastrofe. Men nej, først selve juleaften, hvor man arbejdede til kl 14, kom far hjem med selve symbolet på julen, det duftende dejlige grantræ. Først senere blev jeg klar over udsættelsen. Far ventede med vilje til sidste øjeblik. Der var som regel altid træer til overs, og da de skulle fjernes inden juletræssælgeren gik hjem, ja så fik far hvert år sit træ til spotpris.

Vi havde to stuer i forlængelse af hinanden med en dobbeltdør imellem. I dagligstuen blev træet stillet op, døren blev lukket, og min far pyntede træet alene. Vi var syge af spænding, men der var intet at gøre. Ingen kom derind uden min far. Så blev det endelig spisetid, min farmor og farfar var der altid, men ellers ingen. Vi fik altid risengrød med kanelsukker og sødt øl, og det spændende ved den risengrød var mandelgaven. Selve gaven var en marcipangris med rød sløjfe om maven, den var flankeret af to mindre grise. Tro mig det forunderlige skete, hvert år i vor barndom fik en af os børn mandelgaven, medens de to andre søskende fik de små grise. Hvert år fortalte min far så den samme historie, om den nytårsaften han fik mandelen på det pensionat han boede på i byen Tour ved floden Loire i Frankrig. Der var den hage ved det, at den der fik mandelen, skulle give champagne til resten af pensionærerne, og da min far ikke havde penge til det, måtte han sluge den lille porcelænsfigur, der var mandel. Mange gange har jeg så fortalt den samme historie for børn og svigerbørn, som hver gang pligtskyldigt siger "Næh dog, stakkels farfar". Så fik vi skinkeflæskesteg med rødkål og brunede kartofler. Nu ind til juletræet, " Nej, nej rolig

børn, sagde min mor, " Først skal vi rydde af bordet og vaske op". Jeg følte mig pint og plaget, hørte ventetiden da aldrig op. Endelig blev dobbeltdøren åbnet, og vi kunne træde ind i stuen med det strålende træ, hvor alle gaverne lå ved træets fod. Mere pinsel. Nu skulle julesalmerne synges. Julen har englelyd, sang vi, medens vi bevægede os langsomt rundt om træet. Til sidst "Højt fra træets grønne top" og så endelig det store øjeblik, hvor gaverne skulle fordeles. Det var min far, der råbte op, som vi kaldte det, det vil sige, han fortalte, hvem der skulle ha' den og den, og hvem de var fra. Somme tider lavede han sjov og sagde at denne var til farfar, selvom jeg godt havde set, at den var til mig, så blev man frygtelig forskrækket. Vi fik bløde pakker af mine forældre og legetøj fra min farmor og farfar. Jeg "læsehesten" fik hvert år fra 1937 mange år frem "Hvem, Hvad, Hvor" en vidunderlig gave, syntes jeg. Jeg har enkelte af de gamle bind endnu. Så vankede der frugt, og træet blev plyndret, der var nemlig godter i kræmmerhusene, det har jeg ikke set siden.

En enkelt ting til, som vedrører julen. Hvert år så længe min farfar levede, var jeg med ham og farmor til Politiets juletræsfest i Odd-Fellow Palæets store sal. jeg husker det som noget helt enestående. Det gamle smukke rokokko palæ gjorde et voldsomt indtryk på mig, så stort, strålende og smukt det var. Selve festen husker jeg som det rene slaraffenland, et orgie i musik, optræden og naturligvis dansen om det store juletræ. Vi fik små gaver og masser af frugt og godter. Mine forældre har flere gange fortalt historien om hvordan jeg i min rus som 5-6 årig efter dansen stadig vandrede rundt om træet og til de tilstedeværendes morskab skrålede i vilden sky "julen har bragt rosinen" hvordan "velsignet bud" kunne blive til "rosenen" ja det kan jeg af gode grunde ikke svare på.

Børnefødselsdage har jeg kun holdt nogle få af, og ej heller har jeg været til så forfærdelig mange. Årsagen kunne såmænd godt være den samme, som den var i den af Hanna Bjarnhof udødeliggjorte monolog om samme emne. Vi var nogle små vilde krabater, og mange sammen kunne det hurtigt udvikle sig i uheldig retning. Når jeg kommer ind på det, så er det fordi også her går der en historie, som ikke er særlig flatterende for mig. Jeg havde en 6-7 kammerater til min fødselsdag, og vi sidder ved bordet og nyder den traditionelle Kakao. Mor har bagt boller med rosiner, og så var der et fad med små stykker kransekager, ét til hver - På et tidspunkt kommer mor ind, og da hun ser der ligger et par kransekagestykker tilbage, spørger hun, hvem der ikke har fået noget. Dertil svarer en af drengene " Det er der ingen af os, der har, vi har spist bollerne, John sagde, at kransekagerne kun var til fødselsdagsbarnet" Jeg kom bort fra det med bordskikken. Som tidligere omtalt var det min mor, der lagde linien i vor daglige opdragelse. Spisetider skulle overholdes, det var et ufravigeligt krav. Ingen af os børn satte os til bords uden at ha'

vasket hænder, og for mit vedkommende fået en våd kam gennem de genstridige lokker . Dugen var altid ren, og servicet stod, som det skulle, ingen slinger i valsen her. Vi lærte tidligt at spise med kniv og gaffel, drikke uden at slubre, tygge hver mundfuld mad 30 gange, " så får I aldrig vrøvl med maven " sagde min mor. Kræsenhed tolereredes ikke, og der skulle spises op, ellers kommer det ind igen i morgen, sagde mor. Det sidste vi gjorde, inden vi var færdige med at spise var at tage en stump kartoffel eller et stykke brød og skrabbe tallerkenen helt ren, først da var min mor tilfreds. Ingen rejste sig, før der blev sagt "værsgo", og så gik vi hen til min forældre gav dem hånden og sagde "tak for mad". Vi måtte ikke tale ved bordet, kun hvis vi blev spurgt af mine forældre, og endnu mærkelige, vi var ikke dus med far og mor, og blev det aldrig. Som voksen berørte vi det flere gange, men både min far og mor syntes, at det var bedst at blive ved det, vi kendte. Så da min far som den sidste af mine forældre døde i 1971 var jeg 41 år gammel stadig ikke dus med ham, og det har virkelig pint mig.

Det med min mors opdragelsesmetoder skal ikke misforstås. Min mor havde ét brændende ønske, at hendes børn skulle have en uddannelse og dermed bedre chancer i livet, end den hun selv havde fået, eller rettere ikke fået. Udgået fra et fattigt husmandshjem på 6 tdr. land og med 11 søskende havde min mor set den virkelige fattigdom i øjnene. Hun og hendes to søstre havde taget det store spring ud i det uvisse og var taget til storbyen for at finde om ikke lykken så dog en fremtid. Mine to mostre blev fabriksarbejdersker og fandt senere gode mænd fra deres eget miljø. Min mor kom i slagterforretning og var der, til hun blev gift med min far. Hendes tanker desangående kender jeg, idet vi fik talt meget om det, da jeg blev voksen. Det var baggrunden for hendes måske undertiden lidt strikse optræden, men ellers var hun en god og kærlig mor, som gennem hele livet gjorde alt for sine børn. Med til historien hører også, at jeg vist var en lille vild krabat, som nok skulle holdes i ørerne. Var det rigtig slemt, greb min mor en af de træbjøller, der hang i entreen og så vankede der et rap over rygstykkerne. Ved et tilfælde må jeg have sagt eller gjort noget rigtigt slemt. Vi var i køkkenet, og som sagt hvad der egentlig gik forud, ved jeg ikke, men min mor snurrede rundt greb den store træslev og gav mig et drag over ryggen med det resultat, at slevten knækkede midt over. Jeg kiggede forskrækket op og så til min lettelse, at min mor brød totalt sammen af grin, så var den reddet. En anden gang havde jeg været hos grønthandleren for at hente en stor pose kartofler. På vej over gården til vores køkkentrappe blev jeg råbt efter af et par tøser, som jeg fuld af vrede bombarderede med kartofler. Uheldigvis stod min mor i vinduet og overværede slaget, så da jeg kom op med den halve pose, vankede der ganske mange bank. Derefter blev jeg sendt ned for at redde noget af ammunitionen. Da jeg så kom op fulgte den straf, jeg frygtede mest af alt.

Jeg blev "lagt i seng", hvilket vil sige, at du skulle ligge i din seng til næste morgen. Kun lige op og spise, så ind i seng igen. Ikke noget med at lege, ingen bøger, ingenting, kun tid til at tænke over, hvor uartig, du har været, sagde min mor. En forfærdelig straf, som jeg aldrig selv har brugt.

At jeg givetvis havde fortjent min mors periodevise afstraffelser fik jeg mange år senere et "slående" bevis på. I starten af firserne var jeg sammen med min kone og vores to piger til en "kusinefest" i min del af familien. Festen foregik i en stor gammel have med en mægtig græsplæne. Huset beboedes af min Kusine og hendes familie, og den megen plads var godt, for vi var en tre snese repræsenterede fire generationer. Ældste generation var min mors yngste bror samt en svigerinde til hende. Onkel Wilhelm, som var over 80 år - husmand og skovarbejder - havde jeg ikke set i måske 25 år, så jeg ilede sammen med min familie frem mod ham. Vi hilste glade på hinanden, og han bad de nærmeste om at hjælpe ham op. Han rettede sig op svingede sin højre hånd så langt ud til siden, som alder og gigt nu tillod, og lod den så langsomt svinge i retning af mit ansigt, nogle få cm. fra stoppede han og lod derefter sin barkedede hånd forsigtigt ramme min kind. Derefter sagde han, "Denne lussing har jeg glædet mig til at give dig i de sidste 50 år. Du var en rigtig lille laban som dreng, først drillede du alle de små, og når alle var bristet i gråd og havde søgt tilflugt hos deres mødre, så jagede du hver eneste høne over markerne og sluttede så af med at sparke katten, så vi ikke så den i flere dage". Alle lo hjerteligt af dette optrin, også jeg - måske lidt anstrengt - fortrængning eller ej, jeg kunne i hvert fald ikke huske, at jeg skulle ha' været en sådan lille børste.

Vores lille familie klarede århundredets værste årti, takket været mine forældres flid og sparsommelighed. Hvordan løb det overhovedet rundt? Jeg er så heldig at ha' liggende nogle få notater fra en samtale med min far i 1960, hvor jeg på seminariet lavede en opgave. Vi taler om årene 1935 - 37, og han fortæller, at han som skræddersvend skulle slide godt i det for at ha' en gennemsnitlig ugeløn på 75 kr. Han var som tidligere omtalt både dygtig og hurtig og kunne nemt ha' tjent mere, men problemet var, at han som akkordsvend ofte må gå timer, ja ofte halve dage og vente på, at mester fik noget arbejde klar, eller vente på at en kunde skulle komme og prøve sit bestilte tøj. Lad mig lige forklare et par ting omkring skrædderfaget - det i dag næsten uddøde fag - En akkordsvend udfører et bestemt stykke arbejde f. ex. at sy en smokingjakke. Det får en bestemt sum penge for, uanset hvor længe han er om det, i modsætning til en timelønnet arbejder, som får sin faste timeløn dagen og ugen igennem. For at finde ud af hvor meget man skulle ha' for omtalte smokingjakke, havde man en såkaldt priskurant, hvor man slog op, når man

skulle skrive sin lønseddel til mester. Det var noget af et show, for begge parter prøvede i det små at snyde hinanden en smule ved at skrive lidt ekstra på, eller ved at stryge noget svenden efter mesterens mening ikke havde krav på. Jo dygtigere du var som svend, eller jo mere travlt der var i forretningen, jo "højere" lønseddel kunne du som svend skrive, det ved jeg af erfaring fra mine få år som skræddersvend i København. Min far fortalte, at han nok mente, at han i de sidste år op til krigen tjente lige godt 4000 kr. om året inklusive overarbejde og private kunder.

Det lyder ikke af meget set med nutidens øjne, men vi må først og fremmest finde ud af, hvad man kunne købe for de penge ? Min far sagde i 1960, at det afgjort var en god løn, og det må det også ha' været, for når jeg ser i statistikkerne, så tjente 75% af de skattepligtige borgere i 1938 under 4000 kr. Det, der var udslagsgivende, var, at min far aldrig var arbejdsløs.

Denne frygtelige arbejdsløshed som plagede arbejderbefolkningen i 30'erne. Det kunne være et hårdt job at klare en stor familie på en arbejderløn, men på en understøttelse, der vel knap var på 30 kr, ja, det var en umulighed. Og så må vi ikke glemme, at blev du fyret, så skulle du gå 6 dage karens-tid, hvor du ikke fik en krone. Vel fandtes der noget, der hed "brændselshjælp" og "huslejhjælp" men det forslog alt sammen "som en skrædder i helvede". I vores kvarter har jeg set fattigdommen sidst i 30'erne ikke alene i vore boligblokke, men ikke mindst i husvildebarakkerne lige overfor Vigerslev Alle Skole. Adskillige af mine skolekammerater boede der, og der herskede givet trange kår for mange. Far fortalte videre, at det gamle ord om, at huslejen var en ugeløn, det kunne ikke være mere rigtigt, idet den i vores tilfælde var på 71 kr. Dertil kom varmen, som stammede fra gasværkskoks, endvidere havde vi bygas til madlavning og sammen med el var udgiften årligt til disse 3 elementer ca. 220 kr.

Desværre rummer notaterne fra 1960 ikke mange konkrete tal. Det sidste, jeg har, er, at min far mente, at min mor fik 15 kr. om ugen i "husholdningspenge". I et forsøg på at få et overblik over mine forældres økonomi i tidsrummet 1937-39 har jeg tyet til kilderne. I dette tilfælde "Danmarks Statistik" - Statistiske meddelelser 4. rk., bind 122 1. hefte fra 1945.

Det drejer sig om husholdningsregnskaber ført af arbejderfamilier over hele landet i tidsrummet 1/4 1939 - 1/4 1940. Ved at sammenligne med en familie i København af samme størrelse og med samme indtægt har jeg prøvet at fylde nogle huller for at få et

samlet overblik. Skatten har for min fars indtægt været på ca. 200 kr. årligt, hvoraf de ca. 80 kr. har været statsskat, de resterende 120 kr. kommuneskat. Fagforening kostede 150 kr. årligt og sygekassen 120 kr. Nærmere kan jeg nok ikke komme det. Én ting undrer mig, nemlig udgifterne til fødevarer. Vor familie brugte 20%, vor sammenligningsfamilie brugte 35 % til fødevarer, og gennemsnittet for alle arbejderfamilier i København var 33 %. Jeg vil nok regne med, at når alt regnes med, højtider, fødselsdage m. m., så har min mors 15 kr. om ugen næppe slået til, men at hun har ligget betydeligt under gennemsnittet, det er jeg ikke i tvivl om. Årsagen skal uden tvivl søges i hendes dygtighed som husmoder, dels de tidligere omtalte pakker fra mormor på landet. En anden udgift, som givet har været mindre hos os, var beklædning, som gennemsnitlig var på 10 % af de samlede udgifter. Men min far og mor syede alt til både sig selv og os børn, og min mor vaskede, rullede, strøg, forsålede og jeg ved ikke hvad, så der blev virkelig sparet. Min konklusion er, at vel var vi ikke rige, men fattige ? bestemt ikke. Årsagen helt klar, arbejde til min far hele året rundt, og hjemme en dygtig og sparsommelig husmor.

Det er også interessant at se i statistikken, at de fleste husholdningsregnskaber slutter med et minus på nederste linie, altså underskud. I den forbindelse husker jeg udmærket "kontraktbogen", som man havde såvel hos ismejeriet, som hos købmanden. Det var jo kredit, som havde en tendens til langsomt at blive større, og blev der arbejdsløshed eller sygdom, ja så var "Fanden løs i Laksegade" som min far sagde.

Til slut i dette afsnit en række priser fra de år. Jeg kan selv huske,, at en stor pose kartofler kostede 25 øre, et Wienerbrød 6 øre og et studenterbrød 5 øre. Jeg slår op i statistikken, det med kartoflerne passer nøjagtig, knap 12 kilo for 1 kr. siger min statistik, men det var også et indkøb, jeg har gjort mange, mange gange. Andre priser : et franskbrød 30 øre, en pakke havregryn 75 øre, ½ kg medister 70 øre, 1 kg torsk 75 øre, 1 l mælk 40 øre, ½ kg smør 1. 50 kr. 1 æg 10 øre, 1 kg. sukker 50 øre og en lille Richs 25 øre. I Politiken fra en af de første dage i september måned 1937 læser jeg, at du kunne få en "dansk vand" for 9 øre, få vasket og strøget din skjorte for 50 øre, få pudset et fag vinduer for 25 øre, komme til at bo i en nyopført 2½ værelses lejlighed med centralvarme, bad og altan for 77 kr månedlig, få en 4 personers Hillmann Sedan for 5500 kr, samt endelig deltage i en 16 dages selskabsrejse til Rom og Firenze med alt betalt, også vin til måltiderne, for 550 kr. Jeg tror nu ikke, at mange arbejdere, herunder mine forældre overvejede sidstnævnte tilbud. Den første ferie min far nogensinde holdt var i 1938. Her holdt han fri i en uge, som vi tilbragte i et lejet sommerhus i Hundested. En forunderlig oplevelse, som vi mange gange senere har talt om. Vi kørte med en vognmand derop, alene det var jo en

kæmpeoplevelse, men dels havde vi en mængde bagage, dels var vi fem, så det blev ikke meget dyrere, men meget dejligere end en besværlig tog- og bustur. Hundested for 57 år siden var ikke det samme Hundested som i dag. Dengang var det et lille fiskerleje med en begyndende sommerhusbebyggelse.

Jeg husker vores lille hus med en lille stue, 2 køjerum og et minikøkken. Det lå på stranden få meter fra vandet. Ved siden af lå et hus magen til, men ellers ikke andre huse i nærheden. Mærkeligt at tænke sig, når man i dag besøger den store (5000 indb.) fiskerby med det enorme sommerhusområde. Nabohuset blev ikke mindre interessant, da vi opdagede, at her ferierede den dengang kendte skuespiller Knud Heglund med kone og søn. Drengen var på min alder, vi blev med det samme gode venner og legede flittigt i den uge, vi boede der. Vi drenge holdt mest af at opholde os i den lille fiskerihavn, hvorfra også færgen til Rørvig afgik. Det var spændende land for den lille københavnerdreng, som aldrig havde set noget lignende. Jeg husker, at min legekammerat, jeg har glemt, hvad han hed, og jeg lå på maven med hovedet ud over kajkanten og kiggede ned på havnebundens forunderlige verden af pilende krabber, søstjerner og stimer af småfisk. Det var, som at kigge ind i et kæmpeakvarium.

Ellers husker jeg ikke meget, udover at det var dejligt. På min væg hænger et fotografi fra dengang, forestillende min far, der står i det lave vand iført opsmøgede bukser og hvid manchetskjorte. Han peger ned i vandet, hvor vi tre små børn pligtskyldigt også kigger. Et konstrueret billede, sandsynligvis taget af min mor med det gamle firkantede boxkamera, som jeg husker udmærket, velsagtens feriens bedste billede, siden det blev forstørret. Hvad lavede den lille familie sammen i mine forældres fritid ? eller man kan spørge, hvordan stod det til med kulturen ? Når jeg tænker tilbage, kan jeg ikke mindes, at mine forældre "gik til noget", eller dyrkede nogen form for hobby. Da jeg som voksen spurgte dem, om de aldrig gik i teatret eller i biografen i tidsrummet (1935-40) svarede de overbærende : "Hvordan skulle vi dog kunne det med 3 små børn, for øvrigt havde vi hverken tid eller råd".

Min far fortalte, at han et par gange om året gik til divisionskamp i Idrætsparken. Det husker jeg udmærket, idet jeg, som elskede fodbold, plagede min far om at måtte komme med. Men det var altid til en aftenkamp. Han tog så lige fra sit arbejde på St. Thomas Plads med linie 3 til Trianglen, så det var jo nemt, men sikkert også årsagen til, at jeg ikke kom med. Der skulle nu ikke gå mange år, jeg var vel 11 år, før jeg første gang fik lov til selv at cykle til fodbold i Idrætsparken. Det var på den gamle bane, hvor en børnebillet på

" Hockeybanen " kostede 50 øre. Tribunen hed sådan, fordi der bag ved den lå en lille græsbane, hvor hovedstadens hockeyspillere holdt til. Siden er jeg kommet i "Parken" hvert eneste år, nu dog kun til det danske landsholds hjemmekampe. Jeg husker også, at jeg lå i min seng og kæmpede for at holde mig vågen, indtil min far kom hjem. Han kom så ind og hviskede resultatet af kampen ind i mit øre. Jeg huskede også at spørge : " Hvor mange tilskuere var der".

Hvad lavede min forældre så ? læste de bøger ? ej meget. Min far havde "Aftenbladet" som var hans frokostavis, med hjem fra arbejde, jeg tror, det var mine forældres eneste læsning til daglig. Jeg lille dreng var en ivrig læser af avisen - sporten - skrevet af navnkundige "Julle" - Julius Andersen kendt af enhver sportsinteresseret over det hele land. 40 år senere havde jeg besøg af Julle på min skole. Anledningen var, at vi var kommet langt i Ekstrabladets skolefodboldturnering, som var Julles succesfulde opfindelse, efter at han kom til Ekstrabladet, da Aftenbladet gik til den evige hvile. Julle var aktiv til op mod sit firsindstyvende år og højt elsket af børnene for sin venlige facon overfor dem. Jeg blev som sagt en læsehest. Allerede ved udgangen af 1. klasse kunne jeg læse og blev snart en flittig gæst på Valby Bibliotek i den gamle rytterskole i Skolegade. Bygningen er fra ca. 1720, og ligger der stadig og er et godt ex. på en pietetsfuld måde, at lave ud- og tilbygninger på. Jeg lånte bøger, men det var nok så meget læsesalen, der interesserede mig. Her kunne jeg læse alle avisernes sportssider, og lidt andet oplysning faldt der vel også af. Der var altid en bibliotekar på læsesalen, som af og til kastede et vredt blik ud i lokalet, hvis nogen dristede sig til den mindste form for støj. Hende eller ham kunne jeg spørge om de ting, jeg havde på hjerte, affødt af hvad jeg havde hørt i skolen, eller hvad jeg havde fået fortalt af min farfar. Jeg tilbragte som tidligere omtalt megen tid hos min farmor og farfar, vel og mærke en tid, der altid blev brugt til noget fornuftigt. Min farfar fortalte om oplevelser fra sit lange politiliv, ikke mindst fra hans tid som gadebetjent i Åbenrå kvarteret i tidsrummet 1900 - 20. Jeg lyttede betaget, når han fortalte om de letlevende piger og deres alfonser, som udnyttede dem på det groveste. Eller om bataljerne på de mange værtshuse, hvor det altid var den granvoksne panserbasse, der måtte rede tingene ud. Farfar fortalte, at han aldrig slog på de fulde uromagere, nej han lagde dem ned og lagde sig derpå ovenpå dem med sine 110-20 kg indtil udrykningen kom og bragte dem til afkøling. Drikkeriet var forfærdeligt og gik ud over de i forvejen fattige familier. Der vankede bank, der var ingen penge til mad, når manden kom fuld hjem med tomme lommer. Farmor fortalte efter hans død, hvor højt elsket farfar var i kvarteret, han var virkelig de svages beskytter.

Min farmor kunne også fortælle om hændelserne i det kvarter af København, idet hun 16 år gammel i 1906 blev ansat som pige hos slagter Jakobsen på hjørnet af Åbenrå og Landemærket. Her i kvarteret traf hun farfar og blev senere efter hans første kones død først husbestyrerinde og i 1913 hans anden hustru. Familierne Jakobsen og Lund blev venner, og det gjaldt senere deres børn, så også jeg har kendt den gamle vennesæle slagter Jakobsen. Han var en lille tøndeformet mand med et sort hitleroverskæg. Han blev aldrig nogen velhavende mand trods store forretninger. Det skyldtes, som jeg har fået fortalt, to ting. Hans store lidenskab for spil på heste. Han havde gennem en menneskealder sit faste bord i restauranten på den forlængst nedlagte travbane på Amager. Det andet forhold, som bringer mig tilbage til farmors fortællinger, var hans store medmenneskelighed over for de fattige af hans kunder, og dem var der mange af i hans område. Han kunne ikke bringe over sit hjerte at se børn sulte på grund af fattigdom ofte forekommende på grund af faderens druk eller af død og sygdom hos forældrene. Farmor fortalte, at han ofte stak slagtervarer til de fattige uden at få ret meget for det, og til farmor og de andre piger i butikken sagde han, at de skulle se lidt gennem fingrene, hvis der af og til forsvandt lidt varer ned i lommerne. Det gav bl. a. anledning til en pudsig hændelse, som er fortalt igen og igen i vor familie. En fattig kone med en lille unge ved hånden stod og ventede, da farmor ud af øjenkrogen så hende lynhurtigt stikke hånden ned i den store saltsildtønde. Op halede hun en kæmpestor islandsk spegesild, som hun hurtigt lod forsvinde ned i halsudskæringen, hvorefter hun hastigt forsvandt.

Min farmor fortalte også om de "letlevende damer" som lå langt fra de skønheder, der til en kæmpepris kan erhverves på Wonder Bar eller lignende steder i dagens Danmark. Det var ofte provinspiger, der havde mistet pladsen i huset, eller syersker uden arbejde, som var endt her i kvarteret, hvor de fristede en kummerlig tilværelse, enten udnyttet af bordelmutter, i de endnu eksisterende statsautoriserede bordeller, eller også på det skammeligste udnyttet af deres alfonser, som var en samling skruppelløse banditter. Pigerne i Åbenrå var de nederste på den sociale rangstige, og som et eksempel på deres fattigdom og afmagt fortalte farmor, at de ofte var to om 'en nogenlunde pæn kjole. Så mens den ene "trak" på gaden, sad den anden på det usle hummer i sin bare særk.

Tilbage til min farfar. Han var en rolig afbalanceret mand, som aldrig hævede stemmen, men alligevel var der en respekt om hans person, vel sagtens også på grund af han størrelse og profession. Han kunne sidde i timevis og fortælle og læse for den lille videbegærlige dreng. Jeg husker tydeligt, hvad han læste op af, idet samtlige 3 værker, det drejede om, i dag står på min boghylde. Det var først "Illustreret Konversationsleksikon" i

9 bind fra ca. 1912. Her slog vi alt op, som jeg spurgte om, og dette pragtværk i skind med guldtryk kommer stadig en gang imellem ned fra hylden, når jeg vil sammenligne to ting med 70-80 års mellemrum, f. ex. en bys udvikling.

Det næste værk var : "Gyldendals Illustrerede Verdenshistorie" fra 1919 en kolos på 1400 sider. Fra dette herlige værk læste farfar vel ikke alle 1400 sider, meget var naturligvis uforståeligt for en 8-9 årig knægt, men en masse derfra, suppleret med hvad han selv kunne tilføje. Der er ingen tvivl om, at her fik jeg grundlagt min livslange interesse for faget historie. Farfar var min første og inspirerende lærer, senere skulle jeg få fine lærere i skolen i det fag, i et år en senere notabilitet som den unge lærer Palle Lauring, som kunne kunsten at få en til at lytte. Senere i mellemskolen skolens inspektør, som hed Chr. Schacht, og som på sin stilfærdige, men også indtrængende måde, kunne få os til at høre efter. Senere på seminariet fik jeg fremragende lærere. Poul Saxe, kendt kirkehistoriker, tør, men vidende og meget venlig. Og sidst men ikke mindst i et år Kaj Hørby, senere universitetslektor og forfatter til mange middelalderberetninger, bl. a. i "Politikens Danmarkshistorie".

To ting vil jeg nævne, men jeg husker mange flere, som gjorde et stort indtryk på mig. Fundene og beretningerne om den unge ægyptiske konge Tutankhámon kunne gøre mig helt svedt så optaget var jeg af den rigdom og mystik, der omgav disse fantastiske fund. Jeg ville vide mere, så farfar og jeg gav os på biblioteket og fik også en bog, der især ved sine illustrationer betog mig, den inderste guldskrin og hans ligmaske af det pure guld.

Den anden ting, jeg vil nævne, var beretningerne fra Første Verdenskrig. Det var især søkrigen, der fascinerede mig. Beretningerne om de mange handelsskibe, som blev torpederede, de pinsler som de skibbrudne sømand måtte udstå, var en hårrejsende oplevelse for mig og gjorde mig længe rædselsslagen for at sejle. Skagerakslaget også kaldet Jyllandsslaget i 1916 var måske den enkelt begivenhed som gjorde det største indtryk på den lille barnesjæl. Farfar måtte igen og igen fortælle eller læse enkeltheder for mig Sammen lavede vi skitser med krydsere og slagskibe med pile for bevægelser, klokkeslæt osv. Jeg kunne alle skibenes navne udenad, og admiral Jellicoe blev min helt, da det lykkedes ham at jage den tyske flåde hjem. Jeg tror nok at lille John så noget storladent romantisk i dette verdenskrigens eneste store søslag, hvor de gode vandt og de onde tabte.

Den tredje bog jeg vil nævne, eller rettere bøger, for der var tale om 2 store massive bind

indeholdende 4 årgange af tidsskriftet " Hver 8 dag " - stavet nøjagtig på denne måde. de var fra årene 1898 - 1901 og er en guldgrube af oplysninger om samtiden. Under tidsskriftets " Hoved " står der : "Illustreret Familieblad" så det var vel datidens Familie Journalen. Jeg synes nu nok at datidens familieblad var noget mere interessant end nutidens ditto. Jeg husker, at vi sad med de store bind mellem os, og farfar læste og fortalte om det, vi stødte på. Èt billede husker jeg tydeligt fra dengang. Det var nemlig forsidebilledet på det første nummer, så det stødte vi tit på. Det var et grufuldt billede forestillende en slagmark fuld af døde indfødte i hvide gevandter og med turban lignende hovedbeklædninger. Èn af krigerne holder endnu i døden fanen næsten lodret. Over billedet står der : " Mahdismen" undergang. Og under billedet : " Emir Jakubs sidste heltemodige kamp for den sorte fane". Intet andet. Intet inde i bladet og ej heller i de næste numre. Så nu blev min nysgerrighed for stor, sagen måtte undersøges. det viser sig, at den sorte fane var symbolet for en yderliggående islamisk bevægelse som i anden halvdel af 1800 tallet kæmpede mod uduelige regeringer i Ægypten og Sudan samt endelig i slutningen af århundredet mod englænderne for hvem Mahdierne blev en trussel mod deres voksende indflydelse - imperialisme - i Nordafrika. Det endelige slag stod ved 2/9 1898 ved Omdurman nær Khartum ved Nilen. Her knuste Sir Herbert Kitcheners moderne udstyrede tropper de dårligt udrustede indfødte totalt. Et andet eksempel fra disse herlige bøger, som jeg nu har genopdaget. Jeg måtte blade begge bind igennem, før jeg tilsidst fandt, hvad jeg kunne huske. Billedet forestille en række tallerkennegre fremstillet i en variete i København. Jeg kan huske, at jeg ikke troede på farfars forklaring om, at det var et reelt billede, at der virkelig var mennesker, der så sådan ud. Jeg tænkte nok ikke dengang på det, jeg gør i dag, det helt usmagelige i at udstille anderledes udseende mennesker som dyr i bur. Det var dog ikke læsning altsammen. Det var farfar, der lærte mig at spille skak. Jeg var ikke ret gammel 6-7 år, så det var et møjsommeligt arbejde at få terpet regler og træk ind i hovedet på den lille knægt. Når jeg spillede et forkert - dårligt - træk, stoppede farfar mig og viste mig nu omhyggeligt, hvorfor det var galt, og sammen snakkede vi om, hvad der i den situation ville være det bedste træk. Farfar spillede uden tårne, og enhver der kender spillet ved, at så er man i virkeligheden ilde stillet, så der gik ikke så lang tid før farfar måtte ha' et tårn mere på brædtet, og den dag flere år senere, da han uden at sige noget tog begge sine tårne med fra starten og så på mig med et smil, da var jeg en pavestolt lille skakspiller.

Nede i kælderen havde de et pulterrum, som var indrettet som et lille værksted. Her var vi tit nede, og i petroleumslampens skær hjalp jeg ham med hans sysler. Som oftest skulle han slibe knive for familien, Så hentede jeg vand og kom i trækassen, som stenen kørte

igennem, og bagefter trak jeg stenen rundt og rundt og følte mig meget tilfreds i farfars selskab.

En sidste episode fra mit samvær med min elskede farfar. Han skulle klippe mig for første gang. Det forgik i køkkenet og var en pinagtig affære for han nev mig i nakken med idet hans store hænder ikke kunne åbne og lukke maskinen hurtigt nok. Men her vankede ingen kære mor, farfar brummede blot og arbejdede ihærdigt videre. Endelig var vi færdige, men trods mængder af vand kunne han ikke lægge min strittende lokker ned. Så hentede han noget og smurte det i håret, og nu lå det fint ned. Min mor fortalte senere mange gange om den episode. Da jeg kom hjem, fik hun et chok. Jeg var godt hakket i nakken og mit hår lå som en Fantomethjelm om mit hoved. Det viste sig, at farfars mixtur bestod af en kop hvidtøl tilsat extra sukker, så sad håret, men det var sidste gang farfar klippede mig.

Farfar gjorde i årene op til krigen tjeneste på Politigården. Herfra havde han så lejlighedsvis tjeneste forskellige steder ude i byen, og det kom på en måde mig til gode. F. ex har jeg adskillige gange sammen med farmor besøgt ham i Tivoli. Vores ærinde var altid en termokande med kaffe og en bid brød. Vi kom gratis ind, når farmor fortalte, hvem vi skulle besøge, og kun lige inde stak jeg straks afsted i løb ned til farfar i vagtstuen, som lå under Pantomimeteatret i siden mod hovedindgangen. Han var glad for at se os, og nu fulgte et fast ritual. Fra sin pung gav han mig 50 øre - fem tiører - formandede mig at opføre mig ordentligt, så han ikke skulle ud at anholde mig. Så gik jeg på opdagelse i den gamle have. Jeg havde aftale med farmor om at jeg med mellemrum skulle melde mig til hende ved Musikpavillonen, hvor hun sad på en bænk og nød musikken fra orkesteret, som blev dirigeret af Elo Magnussen. Jeg brugte megen tid på at finde ud af, hvordan de 5 tiører skulle bruges, der var nemlig til 5 forlystelser, idet hver ting kostede 10 øre. Æn ting var dog sikkert, jeg besøgte hver gang boden, hvorfra der udskænkedes saftevand fra store beholdere i mange farver.

Så var der "Plænen" og Pantomimeteatret, ja der var nok at se på. Jeg var især fascineret af Rouletterne. Der kunne jeg stå længe og se på hjulet, der snurrede med de mange symboler. Jeg kan endnu høre stemmen : " 2 kroner på ruder es "Værsegod at gøre deres indskud kun 10 øre ". Også i Cirkus besøgte vi farfar. Han sad ved et umage bord bag manegen sammen med en brandmand i fuld ornat, og med hjelm og økse i bæltet. Jeg spurgte ham, hvad han lavede der, og han svarede at det stod i politivedtægten, at til forestillinger af den art, skulle politi og brandvæsen være til stede.

Det sidste sted jeg vil omtale er "Frihavnen" som dengang var et centralt sted for eksporten af landbrugsvarer til England. Jeg husker især et besøg en mørk vinteraften. Havnen sydede af liv, så jeg fik lov at forlade den kakkelovnsvarme vagtstue for at begive mig ud på den travle kaj. Et skib var ved at blive lastet, og der var en sydende aktivitet af lastbiler, råben og kommanderen, medens de vældige kraner svingede med deres last af bacon til de engelske morgenborde. De mange projektører i den regnvåde aften gav det hele et spøgelsesagtigt, men fascinerende skær.

Den måske største dag i farfars liv oplevede jeg også, men kun med nød og næppe. Den 1 maj 1940 havde han 40 års jubilæum i politiet. Det skulle fejres med en mandefrokost på først og fremmest med hans kolleger, men min far var dog med. Ingen af os børn skulle naturligvis med, men jeg tiggede og bad min farmor og fik tilsidst lov mod at opholde mig i køkkenet hos serveringsdamen og farmor. Det gjorde jeg naturligvis ikke hele tiden. Jeg stod meget af tiden i gangen og kiggede ind af dørsprækken. Det var et flot syn med de mange uniformsklædte politifolk, og da politiinspektør Mellerup overrakte min farfar Dannebrogssordenen ville min stolthed ingen ende tage. Mellerup og farfar havde gået patrulje sammen som unge gadebetjente, og læse om hans både muntre og alvorlige oplevelse i hans bøger er også at læse om farfar og hans kolleger.

Vi kunne ikke på det tidspunkt vide, at vi snart skulle miste min farfar. En mørk vinteraften i 1941 var han på vej til nattjeneste. Han trækker med sin cykel og falder i mørket over en forhindring. Han falder uheldigt med sin store vægt og slår sig slemt. Et par dage senere må lægen tilkaldes, da han får høj feber. På hospitalet konstateres, at et brækket ribben er trængt ind gennem lungen. På få uger sygner denne store stærke mand, der aldrig havde været syg, hen og dør af lungebetændelse kun 63 år gammel. Det var en stor sorg for os alle, han var og blev familiens midtpunkt.

Min farmor fortalte senere, at jeg ved begravelsen var blevet meget ophidset, da det gik op for mig, at hans nylig erhvervede orden der lå på en lille sort pude oven på kisten skulle afleveres ved dødsfald. Den syntes jeg han havde fortjent at få med.

Jeg var i gang med at fortælle om, hvad mine forældre og vi børn lavede i fritiden. Aftner-nes fælles samlingssted var radioen. Så snart vi havde spist, blev radioen tændt. Radioavisen bragte de sidste nyheder akkurat som i dag. Det er mange gange de mærkeligste ting der kan optage den hele nation, og det behøver ikke at være det absolut vigtigste i tilværelsen. I dag er det f. ex. Bjarne Riis fantastiske præstationer i Tour de France, der

kan få hele nationen til klistre sig til skærmen, dengang var det langdistancesvømmepiger, der kunne rydde forsiderne og få folk til at tænde for radioavisen for at høre, om de havde klaret den, eller de havde opgivet. Den svømmende smørrebrødsjomfru Elna Andersen og Jenny Kammersgård kappedes om nationens beundring, når de forcerede Storebælt, kattegat og Østersøen på tider, der forbavsede den ganske verden. Fra Radioen kan jeg også huske Kaptajn Jespersen, som nok kunne ryste morgensøvnen væk hos alle, der hørte denne sundhedens førstemand kommandere med danskerne fra morgenstunden. Jeg husker også hele familien klistret til radioen for at høre en stemme, der på suggestiv måde var i gang med at forføre en hel nation. Adolf Hitler hed manden, og det var en af hans berømte, eller snarere berygtede taler fra Sportspalads i Berlin, jeg her hentyder til. Jeg forstod ingenting, men lyttede alligevel åndeløs - mærkeligt - Endelig var der " Familien Hansen " et folkeeje. En serie som gik i årevis hver søndag aften. Forfatteren hed Jens Locher, og han havde evnen til at lade sine personer sige og gøre ting, som den almindelige dansker kunne nikke genkendende til, en umådelig succes. En ganske almindelig kontormand Aage Hansen, hans ganske almindelige kone Gerda og deres ganske almindelige børn, som jeg ikke husker hvad hed. Det eneste ualmindelige, såvidt jeg husker, var en stramtandet svigermor, sikkert nødvendig for at live op på forestillingen.

Om aftenen fik jeg som den største gerne lov at være oppe lidt længere end de små søskende. Så læste jeg børnebøger, jeg havde lånt på biblioteket. Klit-Per, Paw, Peder Most er navne, der har brændt sig ind i min bevidsthed.

Men også oversatte bøger som Ivanhoe og Robin Hood, for ikke at tale om "Den sidste Mohikaner" var dejlige oplevelser. Men to bøger overstråler alle andre og blev læst igen og igen. Robinson Cruso og Gullivers rejse til Lilleputland" var bøger der kunne sætte gang i fantasien hos en 8-10 årig dreng, og medens de to sidstnævnte er lige populære i dag er de danske i al væsentlighed glemt.

Havregrød var, som tidligere omtalt, vor almindeligste morgenmad. For at få den til at glide lettere ned lagde OTA i pakkerne kuponer, som de indløste ved at sende dig underholdende eller oplysende bøger, de berømte Otabøger. Det var små firkantede bøger i forskellige farver. Hvis jeg husker rigtigt, var de røde historiske fortællinger sprunget af Danmarks historie. Der var også verdenshistorie, opdagelserne og dyrefortællinger, og sikkert flere jeg ikke kan huske. Princippet var så, at man tog f. ex. "Mordet i Finderup Lade" og lod en dreng opleve og genfortælle facts i en mere spændende udgave. Historierne var umådeligt spændende og meget populære. på et tidspunkt havde vi en hel hylde fuld,

hvor de er blevet af, ved jeg ikke, men sådan siger jeg om mange ting fra dengang, hvor er de blevet af ?

Kom vi da aldrig ud af huset sammen ? jo, jeg husker mange gode badedage om sommeren. Det blev altid bestemt i sidste øjeblik, ja man kan sige, at det var vejret, der bestemte. Hele familien marcherede så til Toftegårds Plads, hvorfra de røde DSB busser afgik ned ad Gl. Køge Landevej til Vallensbæk Strand, som var vor foretrukne badestrand. Stranden var nemlig ideel til familier med små børn, idet der var endog meget lavvand. Her tumlede vi os så den ganske lange dag og havde det herligt. Vi badede og legede på stranden, byggede sandslotte og fandt nemt jævnaldrende at lege med. Vi havde madpakker med og flasker med mors hjemmelavede saftevand, som vi begravede i strandkanten for at afkøle dem. Senere på dagen vankede der også en is, absolut ingen hverdags begivenhed, så intet under at vi havde det skønt.

Og så foregik der altid noget, man kunne kigge på. De unge mænd spillede strandhåndbold, hvor det gik hårdt til. Der var nogen der jonglerede, der var nogen der spillede musik osv. En gang husker jeg noget helt specielt. En af byens bokseklubber havde en art propagandastævne på stranden. En ring var opstillet og der blev bokset et par opvisningskampe og instrueret i den ædle, men hårde sportsgren. Til sidst kom dog dagens clou. Man havde inviteret et par store brydere til at kæmpe mod bokserne. Det var et herligt syn, hele tiden med samme udgang. Først ramte bokseren et par gange, men så fik bryderen fat i en arm og slog et kvart Nelson, eller hvad det nu hedder, og efter en luftfærd landede den stakkels bokser på ryggen til publikums store jubel.

Jeg husker også de årlige pinsefrokoster, hvor vi var sammen med min mors søstre og deres familier. Et af de populære udflugtsmål var " de Små Haver " i Pile Alle, hvor der 1. Pinsedag var hundreder af københavnere samlet til frokost, fest og ballade. Vi kom altid i Krøyers Familiehøve på hjørnet af Roskildevej og Pile Alle, alene af den grund at der bag i haven var en legeplads for børn med vipper, gynger, karruseller og meget mere. Her kunne vi så muntre os, medens de voksne gik i gang med den medbragte pinsefrokost, der i dagens anledning var fuld af lækkerier. Sild og snaps hørte sig til, men snaps var jo en bekostelig affære, så derfor var der i De Små Haver den ordning, at man gerne måtte nedbringe sin egen flaske snaps, man skulle så betale " proppenge " til restauranten, såvidt jeg husker et par kroner. Derudover skulle man betale en ganske lille afgift for service. - Restauranten levede så stort set af ølsalget, men det var også på en dag som denne ganske stort. Efter frokosten var stemningen høj, ja nogen steder temmelig højrøstet, men med

optræk til ballade blev vedkommende omgående smidt ud af de granvoksne tjenere. Men ellers husker jeg det som en meget morsom dag. Der blev sunget og danset og ikke mindst drukket bravt, så det var en træt lille familie der hen under aften bevægede sig til fods gennem Søndermarken mod hjemmet i Vigerslev Alle. Som den store måtte jeg slæbe den nu tomme frokostkurv med tomme glas og flasker, min mor skulle nemlig godt fat i far, som havde det med at blive godt træt efter så lang og anstrengende dag, men vi undte ham alle den fornøjelse, for det var en sjælden foreteelse i vor familie.

Det sidste jeg gerne vil fortælle fra min barndom i 30ernes København er lidt om min skoletid. I 1936 startede jeg i Vigerslev Alle Skole, der som navnet siger, ligger i Vigerslev Alle nr. 108 omtrent ude ved viadukten, hvor godsbanen krydser vejen. Det var og er vel stadig en meget stor skole. På et tidspunkt under krigen, kan jeg huske, at den var Danmarks største skole med ca. 2000 elever. Skolen var delt i to halvdele adskilt af en kæmpemæssig gymnastiksal i 2 etager med to lige store sale og af administrationsbygningen, som også indeholdt lærerværelser og bolig for inspektøren. I den ene halvdel af skolen gik pigerne, i den anden drengene. I mine ni år på skolen har jeg aldrig gået sammen med bare én pige. Det var med til at adskille de to køn ikke alene i skolen men også udenfor. At have en pige som søster, det var noget, man måtte acceptere, men som legekammerat, aldrig i livet. Da jeg senere i teen-age alderen opdagede, at piger var til andet og mere end dukker og sjippetove, tog det mange røde ører og sveddryppende hænder før jeg fik et naturligt forhold til piger. Der var to legepladser, ikke for store og små elever, som ville være naturligt, nej én for drenge og én for piger. For at det ikke skulle være løgn, var der også to lærerværelser, ét for mandlige lærere, og ét for lærerinder, som det hed dengang, i dag ville en kvindelig lærer blive nok så fornærmet, såfremt hun blev tiltalt lærerinde.

I frikvartererne var der en værre leben på grund af de alt for mange børn i forhold til gårdens størrelse. Der var to gårdvagter, og de havde nok at se til. Der var god brug for en form for straf ind imellem, og den hed at "gå til vægs". Det betød, at man skulle stille sig ved et udpeget sted ved muren og blive stående der, til det ringede. Så gik turen op i gårdvagtens klasse. Her sad der elever, som skulle undervises, så der var ikke tid til lange udredninger, når der mange gange var både 8 og 10 misdædere. Der blev spurgt oversat til vores jargon : "en sveder, eller én på kassen". Langt de fleste foretrak sidstnævnte løsning, og afregningen faldt prompte.

Min skoletid begyndte imidlertid ikke på den store skole, men i nogle træbarakker nede

bag skolen over mod jernbanen. Foran lå en lille legeplads, og i disse rolige omgivelser startede vi indføringen i skolens verden. Min første klasselærer hed frk. Jørgensen, en lille trivelig dame, som såvidt jeg husker, vi havde i alle discipliner. Jeg husker kun, at vi var meget glade for vor lærer, og dygtig må hun have været, for jeg kunne læse ved udgangen af første klasse, og set med nutidens øjne var det meget hurtigt. Ellers har jeg kun en erindring fra det år, nemlig mit første meget smertefulde besøg hos skoletandlægen. Jeg skulle have fjernet mine mælketænder, og om årsagen var, at den unge kvindelige tandlæge var urutineret, eller hun slet og ret var udygtig, det ved jeg ikke. Det var en chokerende og smertelig oplevelse, som jeg var helt uforberedt på. Min mor måtte holde mig hjemme et par dage, så medtaget var jeg både fysisk og psykisk. Og det med frygten for tandlægebesøg, det er aldrig gået helt over. Besøget sluttede komisk. Da jeg vaklende ved min mor hånd forlod klinikken stod assistenten i døren med et album af glansbilleder og sagde: "Du må vælge et billede, lige meget hvilket, for du har været meget flink".

Året efter begyndte jeg så på den store skole, hvor jeg gik til januar 1945, hvor skolen blev overtaget af tyskerne til brug for tyske civile flygtninge. Det var en voldsom overgang, især frikvartererne var i starten slemme. De store drenge fandt sig ikke i meget, og næverne sad meget løse på dem. Vi opdagede imidlertid snart, at gårdvagterne var vore eneste beskyttere, så vi sladrede til dem. Og gårdvagten troede naturligvis på en lille grædende dreng fra anden klasse, fremfor en stor laban, som han kendte til i forvejen. Når det ringede, stillede vi op klassevis ved det nr. som med metal var placere i asfalten. Gårdvagten fløjtede, og vi bevægede os i lange rækker til indgangen og videre til vort klasseværelse, hvor vi tog opstilling udenfor, indtil vor lærer kom og låsede os ind. Ankommet til vor pult blev vi stående, indtil læreren gav os lov til at sidde ned. Hele den proces, fra det ringede til vi sad på vor plads skulle foregå i noget nær stilhed. En af dem der nidkært kontrollerede det var skolens viceinspektør. Han var en kort kraftig mand i halvtredserne med karseklippet gråt hår og et kraftigt gråt overskæg. Der gik de forfærdeligste historier om ham - sikkert meget overdrevne, men jeg var meget bange for ham, det var vist alle elever, i hvert fald var der dødstille, når han var i farvandet. Han lagde ikke skjul på at han var medlem af DNASP - deraf måske noget af frygten for ham - han gik altid med hagekorsembblemet i knaphullet. Han blev for øvrigt afskediget uden pension ved en tjenestemandsdødsdomstol efter krigen.

Kom en voksen ind i lokalet i løbet af timen skulle vi automatisk rejse os op og først sætte os, når vi fik besked på det. Der skulle være ro i timen, og det var der stort set også i hvert fald i underskolen. Jeg har tidligere fortalt om afstraffelsen af syndere i

frikvartererne. Det samme gjaldt ved øvrige forsyndelser, jeg må sige, at mange af min barndoms lærere slog en prober næve, tit uden særlig grund, i hvert fald når jeg ser det med mine nutidige lærerøjne. Med mig gik det godt i skolen. Jeg var en glad velbegavet dreng, som var interesseret i alt, hvad der skete i undervisningen. Jeg fik fine vidnesbyrd hele underskolen igennem. Seksskalaen blev brugt dengang og mine kvartalskarakterer var næsten bare sekstaller og rosende omtale fra lærerne om min flid og gode opførsel. Når jeg lige opholder mig ved det, så er det fordi, det ikke fortsatte. Pludselig i 2. Mellem tabte jeg interessen for skolearbejdet, blev lidt ugidelig, altid træt, og samtidig også lidt fræk både i skolen og hjemme. I dag ved jeg, at begrebet var skoletræthed. Jeg har ofte mødt det i min egen tid som lærer. Det er virkelig noget, der skal gribes om øjeblikkelig i et samarbejde mellem skole, psykolog og hjem, det blev der ikke i mit og mange andre samtidige tilfælde.

Jeg holdt meget af gymnastiktimerne. Vores lærer i det fag kaldte vi Jens Peter. Han var en hård hund, som ikke tålte den mindste afvigelse. I gymnastiksalen løb vi salen rundt som opvarmning, derefter fritstående øvelser og sidst i timen lidt bold eller redskabgymnastik. Adskillige gange har jeg set ham afstraffe en af mine kammerater på denne måde. Han fløjtede og der blev øjeblikkelig stilhed. Synderen blev bedt om at hente en skammel. Vi andre skulle samle os i en kreds om den siddende JP. Drengen, der ligesom vi andre kun var iført små korte bukser - nøgne fødder og overkrop - lagde sig så hen over hans knæ og fik et ordentligt klap i røven. Derefter fløjtede han, og timen fortsatte. Forår og sommer skulle vi på boldbanen, som lå på Saxtorphsvej længere ude af Vigerslev Alle. Der var 10 minutters rask gang derud, så vi drog af allerede i frikvarteret, og benyttede så næste frikvarter til at gå hjem, på den måde mistede vi ikke så megen tid. Vi gik pænt i rækker, især når JP kørte på cykel ved siden af. Forrest gik en dreng alene med et gult flag. Han skulle stoppe trafikken, når vi skulle over gader og veje. Vi spillede håndbold og trænede i løb. I begge dele var jeg ret skrap set i forhold til mine klassekammerater. Jeg stod på mål og var som sagt ret god - adskillige år senere blev min klasse som 3. mellem københavns mester på finaleskoleidrætsdagen på "Genforeningspladsen" med mig som målmand - og i løb var jeg uden konkurrence i klassen uanset det gjaldt løb fra omklædningsrummet ned rundt om flagstangen og tilbage vel en 150 meter, eller det gjaldt banen rundt 3 gange, nok en 7-800 meter. Så JP var glad for mig og roste mig tit. Han var nemlig den type lærer, der var glad for de dygtige og kønne, og ikke kunne fordrage de i dette tilfælde gumpetunge elever. Der var kun en vandpost på idrætsbanen, så vi drog hjemad, svedige og trætte. Hvis nogen af os havde penge, spurgte vi JP, om vi måtte stoppe halvvejs ved bageren. Han havde altid friske studenterbrød til 5 øre stykket. Vi fik

ind imellem lov, men ofte var svaret nej.

Jeg husker også, at vi havde forældredage. Der kunne forældrene komme og overvære undervisningen og få en samtale med lærerne om deres børns kunnen og opførsel. Min mor var der hver gang og fortalte om aftenen min far, hvor dygtig jeg var til at læse og regne, og hørte min farfar det eller så han min karakterbog, udløste det øjeblikkelig en skilling til sparebøssen.

Vi havde også såkaldte badedage. Jeg vil tro én gang om måneden blev vi sendt i armene på skolebetjenten og hans kone, og jeg må sige, at de gjorde deres arbejde grundigt. Især hun var skrap med sæbe og træld. Vi skulle selv sæbe os ind og huske både tæer og hår, ellers blev vi sendt retur, men ryggen og bagen blev skrubbet så vi var lyserøde alle, når vi kom ud efter afvaskningen. Man skal huske, at i vort kvarter, var der ikke mange familier, der havde bad, så den grundighed hvormed vi blev vasket var til alles bedste.

Det var også medens jeg gik i underskolen, at jeg første gang var på landet i hele sommerferien. I fire år fra 1939-42 var jeg feriedreng hos min farfars onkel, som var gårdejer på Nordfalster. Men allerede flere år før havde en københavnsk viceinspektør, som hed Christian Østrup, fået den geniale ide, at opfordre landboerne til at tage børn fra København i skoleferien, så de kunne få noget farve og noget huld på kroppen, men også for at knytte bånd mellem to befolkningsgrupper, som ofte så med mistillid på hinanden. Østrups initiativ blev en strålende succes. Tusinder af blegnæbbede og hulkindede børn fra især det indre København kom i tredive og fyrre ugers ophold ude på landet, hvor mange af dem så en ko og en gris for første gang i deres liv. Landbefolkningen tog imod dem og behandlede dem som deres egne. Der blev skabt venskaber for livet, og land og by kom hinanden meget nærmere. Jeg husker første gang, som var det i går. Hovedbanegården var et sydende menneskehav af forventningsfulde små københavnerdreng og piger og deres mødre og bedstemødre plus mindre søskende. Vi var udstyret med en stor rød seddel, som hang rundt om halsen, hvorfra den ikke måtte fjernes. Det var vores rejsepas, og der stod på mit: Gårdejer Hans P. Lund, Nørre Ørslev pr. Horreby, Falster, Tingsted station. Under jubel og hurraråb drog vi afsted for mit vedkommende til den måske lykkeligste tid i min barndom. Også min to mindre søskende kom med Østrup et par år senere til en husmandsfamilie på Midtjylland, hvor de kom i mange år og hvor der udvikledes et nært venskab mellem de to familier, hvor også landbofamilien kom til os i København.

I 1943 var jeg på feriekoloni i 3 uger på Ahl Hage, et vidunderligt sted, som navnet siger det, en lille hage - en lille halvø - ud i Ebeltoft Vig. Vi havde det ganske dejligt i den skønne natur, her kunne vi for en stund glemme den optrappede situation med øget sabotage og tyskernes skærpede kurs over for byens befolkning. Vi badede og dyrkede vore idrætter. For en gangs skyld var det ikke fodbold hele tiden. Vi valbydrengene var kommet sammen med drenge fra Amager og blandt dem var en 6-7 stykker der dyrkede atletik i Gullfos, så for en tid forlod jeg fodbolden for at konkurrere med dem. De var skrappe, især en af drengene bed vi mærke i, han hed Helge Fals og blev senere en af atletikkens store med mange rekorder og danske mesterskaber. De lærte mig meget, men slå dem, det kunne jeg ikke.

Vi var på flere ture, en af dem så jeg senere ikke tilbage på med større glæde. Vi besøgte slagteriet i Ebeltoft, jeg skulle nok være blevet ude, for slagtingen af svinene gjorde et dybt indtryk på mig, skrigene forfulgte mig i flere dage, og jeg vågnede op midt om natten efter skrækkelige drømme.

En skoles elever kommer som regel fra samme samfundslag, men vores skole havde hjem med forskellige sociale baggrunde. Der var for det første husvildebarakkerne lige overfor skolen. Jeg er ikke den, der ser ned på dem, der har de ringeste boliger, men faktum er, at små lejligheder med mange beboere og dårlige sanitære forhold er et dårligt sted for børn at udvikle sig i. De dårligst stillede familier har ikke råd til at flytte, medens dem, der har råd, flytter hurtigst muligt, hvor de så giver plads til andre dårligt stillede. På den måde var der opstået et ghettoagtig bebyggelse, som ikke havde det bedste ry. Mange af mine klassekammerater boede der og et par af hørte ikke til guds mest rolige børn. Så var der os fra de store lejekaserner - de røde huse - op mod Toftegårds Plads - et rigtigt arbejderkvarter. Og endelig bag skolen mod jernbanen og ud mod Vigerslev et ret stort villakvarter, hvorfra der gik en 6-7 stykker i min klasse. Det kan godt være, at jeg er på farlig is, men fakta er, at børnene fra barakkerne, dem så vi ned på allesammen, medens vi i midten ofte følte os underlegne i forhold til villabørnene. Vores klasselærer havde et kartotek, hvor vi hver især havde et kort med alle relevante oplysninger. Et par gange eller tre om året tjekkede han oplysningerne. Når han spurgte lille Adrian fra barakkerne, hvad hans far lavede, og han svarede, at det vidste han ikke, så var det dumt, for nu borede læreren i det, og så kom det frem, at han heller ikke vidste, hvor faderen var henne. Uha, uha, tænkte alle, betyder det mon, at han er rendt fra konen og alle ungerne, eller sidder han måske i spjældet ? Villabørnene derimod, de kunne næsten ikke vente, til det blev deres tur. Deres fædre var fuldmægtige, værkførere og grossererere, jeg tror, alle vi andre var mere eller

mindre misundelige. Jeg husker en gang, at kammeraten før mig på en eller anden måde havde fortalt at hans far i øjeblikket var arbejdsløs, så da læreren derefter spurgte mig, hvad min far lavede, så svarede jeg højt og tydeligt "Min far er skræddersvend, og han har arbejde hele året". Læreren så forbavset på mig, men sagde så smilende : "Jamen det var da fint John". Min far åbnede forretning i april 1940, så jeg kunne næsten ikke vente på næste navneopråb. Da det kom, og det blev min tur, svarede jeg højt og tydeligt : "Min far er skræddermester med en svend". Alle gloede på mig, men jeg følte, at jeg helt tydeligt var på vej opad den sociale rangstige.

Min klasselærer i underskolen hed hr. H, en tidligt grånet, lidt duknakket lærer på omkring de fyrre år. Han var en stille mand, der ikke sagde så meget, udover sin undervisning. Han var afholdt og havde ingen store problemer med vores klasse. Følgende tildragelse har jeg dog aldrig tilgivet ham. En morgen, hvor jeg netop er kommet ud af vores gadedør på vej til skole, ser jeg hr. H. cykle forbi mig vel en 20-25 meter væk. Jeg råber så højt jeg kan : " God morgen hr. H ". Han ser over skulderen, men reagerer ellers ikke. Jeg skænker ikke hændelsen en tanke, men senere på formiddagen skal vi have hr. H. Så snart han er kommet op til kateteret siger han : " Stille, jeg har en kedelig ting, John vil du komme her op og vende dig ud mod klassen ". Han genfortalte morgenens episode og fortsatte ; " sådan må I aldrig opføre jer overfor en voksen, det er meget uhøfligt, husk det nu, specielt dig John, og sæt dig så ned ". Aldrig har jeg følt mig så ydmyget, så udleveret. I mine øjne var det bare en morgenfrisk 9-10 årig dreng, som opdagede sin lærer og derefter råbte god morgen til ham.

Nu ville skæbnen at hr. H's og min veje skulle mødes igen. Ca. 20 år efter er jeg igang med andet år af min læreruddannelse på K. F. U. M. 's Seminarium på Nylandsvej på Frederiksberg. Der er på det tidspunkt en meget stor lærermangel over hele landet. Der var derfor lavet en ordning, som sendte os studerende ud et halvt år i det andet studieår. Vi skulle fungere som en art vikarer, forstået på den måde, at når der var ledige timer, skulle vi tage dem, når der ingen timer var, skulle vi følge bestemte læreres timer for at lære håndværket. Jobbet var oven i købet lønnet med laveste lærerløn, det var sandelig noget, der hjalp på den studerendes økonomiske situation. Jeg boede på det tidspunkt i Hvidovre og havde søgt om en skole i nærheden af min bopæl. Jeg kom til at gøre tjeneste på Lykkebo Skole på Vigerslevvej, det var heldigt kun 10 minutter på cykel.

Den første dag havde jeg ingen timer, jeg skulle blot orientere mig på skolen. Jeg var tidligt nede til frokost på lærerværelset og satte mig ved et langt bord midt i lokalet.

Pludselig stod en ældre kvindelig lærer ved min side, hun sagde lettere irriteret : "Det er min plads, der har jeg siddet siden skolen blev indviet, de unge lærere sidder ude ved de små borde ved vinduet ", jeg undskyldte og flyttede hurtigt ud til siden. Nu strømmede lærerne ind gennem døren, og til min store forbavselse ser jeg pludselig hr. H, min gamle klasselærer. Han lignede sig selv, var blot blevet helt hvidhåret. Et par dage senere var der lejlighed til at præsentere mig for ham, han så venligt på mig og sagde : " Jeg kan ikke huske dig, Du må forstå, der har været så mange". Det forstod jeg godt. Jeg spurgte ham nu, om jeg måtte fortælle om en hændelse fra min skoletid. Det havde han ikke noget imod, og jeg genfortalte så ovennævnte episode. Han så på mig med et træt smil og sagde : "Jeg husker ikke den hændelse, Du må forstå, der er sket så meget i alle de år", men fortsatte han : " Forholder det sig, som Du siger, så synes jeg stadig, at Du opførte dig forkert ".

Jeg vil slutte med at fortælle, hvordan jeg som 10 årig oplevede den 9. april 1940. Tidligt om morgenen, jeg tror mellem 5 og 6, blev jeg vækket af en voldsom støj, som jeg i øjeblikket ikke kunne identificere, få sekunder senere var jeg klar over, at det var flyvemaskiner, at der var mange, og at de fløj meget lavt. Jeg løb ind i stuen, hvor min far stod i nattøj ved vinduet. " Det er tyske maskiner" sagde han, et øjeblik senere kunne jeg ved selvsyn se korset på undersiden af vingerne. "Det må være en øvelse " sagde han så, det skulle det hurtigt vise sig ikke at være.

F. L. Smidth's fabrikker var vor genbo, så vi havde frit udsyn mod syd og kunne følge " De sorte fugles flugt og sving over store dele af det sydvestlige København, et både betagende, men også truende syn for mig, der aldrig havde set noget lignende. Indtrykkene fra denne uhyggelige dag er spredte, men nogle står dog skarpt i erindringen. Jeg husker snakken i skolegården, vi var meget kloge, mente helt sikkert at inden jul var tyskerne ude af landet, sådan skulle det ikke gå. Jeg husker, at frikvartererne var meget lange, lærerne har jo nok også haft deres at tale om.

Jeg husker, at flere af eleverne viste de grønne flyveblade, som tyskerne havde kastet ned. De var bemærkelsesværdige ved deres besynderlige dansk, OPROB, stod der. Jeg ville gerne have haft et eksemplar, men jeg fik intet. Da jeg kom hjem fra skole var min far hjemme. Han og jeg gik op på Toftegårds Plads til min farmor og farfar. Jeg husker ikke, hvad de snakkede om. Jeg holdt udkig gennem min farmors gadespejl, om der var nogen tyske soldater at se, endnu havde jeg ikke set en. Da vi gik, så jeg farfars tjenesterevolver hænge i bæltet i korridoren, den beroligede mig meget.

Da vi kom hjem, syede min far og mor interimistiske mørklægningsgardiner til at hænge indenfor rullegardinerne. De skulle bare være noget rent midlertidigt, idet vi i løbet af 8 - 10 dage skulle flytte til Mølle Alle nr. 7. Da det blev mørkt, var jeg nede på gaden for at se, om der slap lys ud. Det gjorde der ikke, men mange andre steder kunne jeg se små sprækker af lys, der var meget danskerne skulle til at lære nu.

Det sidste indtryk er fra tidligt på aftenen, hvor jeg sammen med mange andre stod ved Gl. Køge Landevej og ventede på de tyske tropper. De kom. Det var et voldsomt syn for mig at se de mange mandskabsvogne, kanoner, motorcykler og andet tros. De svært bevæbnede grønne soldater sang oven i købet, det var der vist ingen danskere, der gjorde.

Efterskrift.

I omtalen af min farfar Lars Lunds tjenesteforhold er jeg efter at have renskrevet mit manuskript kommet i besiddelse af enkelte nye oplysninger ved henvendelse til " Personalesektionen " ved Københavns Politi.

Citat :

Tjenestekarl Lars Rasmussen Lund f.3/9-1877, søn af gårdejer N.P.Rasmussen, blev d. 1/5-1900 ansat som overtallig politibetjent ved Københavns Politi.

Han var på ansættelsestidspunktet ugift.

Han aftjente sin værnepligt som garder i 1897.

Han fastansattes d.1./10 1900 og aflagde eden d.8/1 1900.

Han havde stamnummer 616 senere ændret 336.

Han afgik ved døden 18/4 1941 - på hvilket tidspunkt han bar navnet Lars Lund.

Citat slut.

I bogen " Dansk politistat 1933" findes flg. notits :

Lund Lars , politibetjent f.3.sept.1877 i Barup, Maribo amt, søn af gårdejer P.Lund og hustru Magdalene f. Jensen. Gift 5.10.1913 med Kathrine Lund f. Olsen.

Indtrådt i Københavns Politi som politibetjent ved afdeling 1, Hovedstationen d.1/maj 1900.

Uddannet ved landvæsen.

Bopæl : Brobergsgade 16, København.

Ved Lars Lunds 25 års jubilæum i 1925 citerer jeg kort fra en artikel i politiets medlemsblad. : " .. i ca. 15 år patrouillerede han i

Vognmagergade-kvarteret, hvor han ved sin stoute optræden klarede mangelvanskelig situation med de den gang værende urolige elementer.

Jubilaren der er en rask og støt politimand har gennem årene modtaget dusører for god tjeneste bl.a. for at redde en kvinde fra at indebrænde og for anholdelse af " Kvælertyven " , som i sin tid brød ud af Haslev arrest."

Citat slut.